

amph.
L. G. H.
M.

LOT
H2316

DE IUS FABULA

CAPITA SELECTA

COMMENTATIO ACADEMICA

SCRIPSIT

GUSTAVUS MELLÉN

UPSALIAE

TYPIS DESCRIPSERUNT ALMQVIST & WIKSELL

MCM

DE IUS FABULA CAPITA SELECTA

COMMENTATIO ACADEMICA

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS

IN

ALMA LITTERARUM UNIVERSITATE UPSALIENSI

AD

SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES RITE CAPESSENDOS

PUBLICICE DEFENDET

AUCTOR

GUSTAVUS MELLÉN

IN AUDITORIO IV DIE IX M. OCT. A. MCMI

H. A. M. S.

UPSALÆ MCMI

TYPIS DESCRIPSFRUNT ALMQVIST ET WIKSELL

PATRI OPTIMO CARISSIMO

SACRUM

Iam cum opusculum meum e manibus emitto, præceptoribus meis summo opere mihi reverendis, qui inde a principio me docuerunt atque insigni, qua semper me foverunt, benevolentia sibi in perpetuum devin-xerunt, iustas ac debitas refero gratias seras quidem, mi-nime tamen refrigeratas. In primis vero CAROLO ROBERT, magistro mihi veneratissimo Halensi, quo auctore hanc dissertationem conscribendam suscepi quique singulari liberalitate ac propensa voluntate studia mea adiuvit et auxit, quantum debeam et hoc loco profiteri pii gratique animi officium est. Cuius nomen cum libello non in-scripsi, id cavi, ne munus quod offerrem præclaro no-mine non satis dignum videretur. Quod huius viri disciplina et consuetudine frui mihi licuit, inter summa quæ mihi contigerunt beneficia ut numerare nunquam desinam memoriamque illius temporis pio semper gratoque animo colam, ita nunc opusculum qualecum-que iudicio eius subiiciens nihil equidem impensius opto cupioque, quam ut ei probetur.

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

Ius fabula quo modo ab antiquissimis scriptoribus enarrata sit, si quis exquirere aggreditur, a certis ut proficiscatur, ab Hesiod^{us}eis carminibus ei exordiendum esse, quis est quin sciat. Certe non defuerunt, qui vel Homero, quippe qui Mercurium tantum non semper epitheto illo Ἀργεφόντης exornet, fabulam notam fuisse contenderent. Utut autem hoc epitheton, de quo etiam hodie magna manet inter doctos viros dissensio, accipere volumus — num umquam satis explicari possit, pro dubio habeo — tamen iam ex ea re, quod ne verbo quidem ullo loco aut fabulae aut ipsius nominis Ius mentionem facit, Homerum fabulam nondum cognitam habuisse, non sine iure sumere posse nobis videmur¹.

Catalogorum autem atque Aegimii Hesiod^{us}ei, sive id carmen ipsi Hesiodo sive Cercopi Milesio assignare volumus, usque ad nostra tempora servata sunt fragmenta, quae ad summam narrationis adumbrandam abunde sufficere videntur. Licet igitur Aeschylum, summum illum tragicum, Ius historiam bis et in Supplicibus et in Prometheo vincto copiose exhibentem, vel

¹ Ita iam Aristarchus ad B 103 . . . τὸν δὲ Ἰούς ἔρωτα οὐκ οἶδεν ὁ ποιητής, πέπλασται δὲ τοῖς νεωτέροις τὰ περὶ Ἄργον. Aristarcho assensus est Edu. Meyer Forsch. I p. 71. De ipso autem epitheto num recte iudicaverit, in medio relinquendum mihi videtur.

meliozem uberiozemque ad ipsa primordia mythi cognoscenda fontem adhibere concedamus, tamen ut conexum epicam inter et tragicam narrationem iam a principio melius perspiciamus, temporis etiam ordinem secuti primo loco de carminibus epicis Hesiodeis agemus.

Iam primum igitur quid de Io narraverit Aegimii poeta quærentibus, duo¹ modo certa nobis occurrunt fragmenta, quorum alterum — Fr. 5 K. — scholiasta ad Eurip. Phoen. v. 1116, Stephanus Byzantius s. v. Ἀβαντίς alterum — Fr. 3 K. — memoriæ nostræ prodidit. Scholiasta enim Eurip. de clipeo illo Panoptæ figura insignito, quo ad Thebas dimicans Hippomedon Argivum se probare cupiebat, verba faciens etiam hæc affert: ὁ δὲ τὸν Αἰγίμιον ποιήσας φησί·

καὶ οἱ ἐπίσκοπον Ἄργον ἴει κρατερόν τε μέγαν τε.
 τέτρασιν ὀρθαλμοῖσιν ὀρώμενον ἔνθα καὶ ἔνθα.
 ἀκάρματον δὲ οἱ ὄρσε θεὰ μένος. οὐδὲ οἱ ὄπνος
 πίπτειν ἐπὶ βλεφάροις. φολακὴν δ' ἔχεν ἔμπροσθεν αἰεΐ·.

Quod fragmentum si cum narratione posterioribus trita componimus, apertum est iam Aegimii auctorem vulgatam fabulæ formam tradidisse, Io scilicet in vaccam mutatam atque Argum, monstrum quoddam oculis nunquam somno compositis instructum, vaccæ assiduum custodem a Iunone appositum esse. Ut plura atque accuratiora autem de Aegimiea fabula enucleemus, etiam

¹ Fr. 6 K. dubium esse rectissime monuit Kirchhoffius Odys.² p. 329. Fr. 4 K., quod fragmentorum collectores, Carolo Sittl in ed. Zogr. Hesiod. uno excepto, Aegimio tribuerunt, Catalogis inserendum esse, idem Kirchhoffius demonstravit. Quod idem post cum aliis argumentis evicit Ernestus Maass, De Aesch. Suppl. Commentatio p. XXVI. Cfr infra p. 16.

alterum fragmentum, quod Stephano debemus, inspicimus.

Ἀβαντίς· ἡ Εὐβοία. ὡς Ἡσίοδος ἐν Αἰγυμίου δευτέρῳ περὶ Ἴωδς
 νήσῳ ἐν Ἀβαντίδι δέτῃ·
 τὴν πρὶν Ἀβαντίδα κίχλησαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
 Εὐβοίαν δὲ βοὸς τότ' ἐπώνυμον ὠνόμασεν Ζεὺς.¹

Hi versus, qui nobis, ut Lobeckii verbis Aglaoph. p. 1131 utar, "insulam prius Abantidem dictam mutata in vaccam Io nomen Euboeæ accepisse" diserte dicunt, etiam indicare videntur Io vaccam peculiari quadam ratione cum Euboea coniunctam fuisse. Quod ni ita esset, quo ore quisquam dicere aut credere potuerit, insulam ab ea nomen sumpsisse, prorsus non assequor. Atque re vera rem ita se habere iamdudum evicit Lobeckius l. l.², qui ad hoc Aegimii fragmentum explicandum testem adhibuit Strabonem, qui de Euboeæ insulae nomine hoc modo disputat X p. 445:

οἱ δ' ἀπὸ ἡρώος φασί — insulam sc. Abantidem appellatam esse — καθάπερ καὶ Εὐβοίαν ἀπὸ ἡρώωνος. τὰχα θ' ὥσπερ βοὸς ἀντὶ λέγεται τῇ ἄντρον ἐν τῇ πρὸς Αἰγυῖον τετραμμένη παραλίᾳ. ὅπου τὴν Ἴω φασί τεκεῖν Ἐπαιρον. καὶ ἡ νῆσος ἀπὸ τῆς ἀντὶς αἰτίας ἔσχε τοῦτο τὸ ὄνομα. Cfr Eust. ad Hom. B 536.

¹ Versum dedi secundum Hermannum, quem Rzach secutus est.

² Legentes admonitos volo hanc de Aegimio questionem ante me egregie explanasse et Lobeckium Aglaoph. p. 1131 sqq. et eius vestigia prementem Ernestum Maass l. l. p. XXI sqq. Quibus diligenter inspectis, cum meliora ipse invenire posse mihi non visus sim, quæ digna putabam in meum usum convertens nonnulla tantum, quæ ipse observavi, addidi.

Geographus igitur vel potius Apollodorus docet sicut antrum quoddam insulae Βοῶς ἀλλή, ita totam insulam Euboeam vocatam esse, quod Io vaccae specie ibi Epaphum filium enixa esset. Quae eadem igitur etiam apud Aegimium in versibus, qui servatis praecesserunt, exposita fuisse, ut statuamus, necesse est.

Iam vero conferas velim, quae apud eundem Stephanum, qui Aegimii frustulum nobis prodidit, s. v. Ἀργούρα leguntur. Haec sunt: ἔστι καὶ τόπος τῆς Εὐβοίας Ἀργούρα, ὅπου δοκεῖ τὸν Πανόπτην Ἐργίης προγενέσθαι. Etiam hoc Aegimio vindicandum esse videtur, praesertim cum nusquam alibi ne levissimum quidem exstet vestigium narrationis, quae Ius historiam tam artis cum Euboea insula connectat vinculis, ut et Epaphum natum et Argum obtruncatum eo relegare potuerit. Quid vero? Ad Euboeam etiam spectare videntur, quae Aegimiea in fabula de origine Argi custodis allata sunt. Apollodori enim bibliotheca, quae Cercopem Aegimii auctorem laudat, varias Argi genealogias referens haec affert II: 6 W.: Κέρωνος δὲ Ἀργίου καὶ Ἰσχυρίας τῆς Ἀσωποῦ θυγατρὸς — sc. Ἀργίον τὸν πανόπτην λέγει — quae verba ad Boeotiam Euboeamque spectare iam Welckerus observavit Episch. Cycl. I² p. 247¹.

Quae de fabula nostra fragmentorum examinatione hucusque didicimus, si iam consideramus, inter hanc Aegimieam narrationem atque eam, quae inde ab Aeschyli memoria vulgaris fit, si ipsum argumentum spec-

¹ De commercio, quod inter Euboeam et Boeotiam antiquitus fuerit, confer Edu. Meyer Gesch. d. A. II § 124 et de rebus divinis praecipue Gruppe Griech. Myth. p. 58 sqq.

tas, optimam intercedere consensionem vides. Ceteris autem rebus manifesta et gravi discrepantia distinentur narrationes. Cum enim secundum Aegimii auctorem Euboeæ in ipsa insula et bubulcus Argus interemptus et Epaphus Ius filius in lucem editus sit, necessario consequitur, ut longinquos et diuturnos errores, quibus posteriorum secundum memoriam Argi custodia liberata usque ad Aegyptum pervenit Io, nondum cognitos habuerit Aegimii poeta. Etenim errores illos statim post Argi necem subsequentes Epaphumque natum antecedentes ad unam omnes faciunt narrationes. Neque enim erat causa, cur post filium natum ultro pellicem vexaret Iuno.

Minime igitur mihi probantur, quæ de Aegimiea fabula disputavit Eduardus Meyer Forsch. I p. 68 adn. 3¹, 80 adn. 1. Censet enim, ni fallor, Ionem eadem ratione atque vulgaris fert fabula ab Argis profugisse atque antequam in Aegyptum perveniret per terras vagantem Euboeam sicut multa alia loca adiisse. Cui sententiæ ne suffragemur obstat Strabonis de Epapho in insula nato testimonium, quod supra attulimus. Nihil enim protulit vir doctissimus propter quod fidem geographo disertis verbis hoc affirmanti derogemus. Accedit quod, si recte hoc contendisset, certe Aeschylus quidem, quippe qui et in Supplicibus et in Prometheus vincto verum etymologiarum sectatorem se præstiterit, Euboeam silentio non pressisset. Quamvis autem omnia fere loca, quorum nomina veri-

¹ "Io's Irrfahrt nach Euboea". Cfr Crusius in Lex. Myth. Roscheri I p. 2817,

loquii copiam dare possent, vaccam erroribus adeuntem induxerit, ne verbo quidem Euboeam commemorat. Quæ alia ratione probabiliter expediri posse mihi non videntur, nisi ut certo de consilio insulam respuerit. Quod consilium mox patescet.

Euboeæ in ipsa insula Io non solum ab Argo custoditam sed etiam in vaccam mutatam esse, pro explorato habemus. Hoc, quod iam ex frustulis poematis consecrarium vidimus, et alio satis probo confirmatur testimonio. Legimus enim in Et. Magn. s. v. Ἐὐβοίᾳ insulam Euboeæ nomen vel ob eam rem accepisse, ὅτι τῇ Ἰσιδι — immo Ἰοι — εἰς βοῶν μεταβλήθεισῇ ἐκείσε βοτάνας ἣ γῆ ἀνεβλάστησεν, ἣ ὅτι ἐν αὐτῇ βοὸς γενομένη καλλίστη διέτρεψεν. Quod si Euboeæ non solum in vaccam transformata est virgo, sed etiam Epaphus filius natus est, necessario concluditur vaccæ custodiam ibi et ad finem perductam et inceptam esse. Quæ omnia si recte dispeximus, perspicuum videtur Ionem in Aegimiea fabula nondum nec cum Aegypto nec cum Argis quicquam habuisse. Immo vero omnes fabulæ partes, ut ita dicam, Euboeæ transactæ sunt. Cogitari quidem potest vaccam custode Euboeæ interempto terras peragrasse atque unde egressa esset revertisse, quod tamen perquam improbabile videtur.

Quæ de Argi custodis origine tradiderit Aegimius ad Boeotiam spectare, iam supra vidimus. Accedit aliud haud minoris momenti testimonium. Inter præclara facinora, quæ Argum obeuntem fingunt auctores, etiam hæc commemorantur apud Apollod. II: 4 W.:

λέγεται δὲ ὅτι καὶ τὴν Ταρτάρου καὶ Γῆς Ἐχιδναν, ἣ τούτοις παριόντας συνήρπασεν, ἐπιτηρήσας κορυμβήνῃν ἀπέκτεινεν.

Videamus ergo unde Echidna domo sit? Scriptorum antiquissimorum Hesiodus unus eam nuncupat Theog. 295 sqq. Artis autem monumentum antiquissimum ad nostrum tempus servatum, quod ad hoc monstrum pertinet, quantum compertum habeo, ectypum illud est poro exsculptum, quo fastigium ædificii nescimus cuius in arce Athenarum adornatum fuit, quod Herculem cum Echidna depugnantem exhibet. Quæ ectypa poro exsculpta, quorum pleraque Herculis labores repræsentant, si iam cum vasis, quæ Chalcidica origine vulgo habentur, recte composuerunt Purgold Ἐφημ. ἀρχ. 1885 p. 233, cfr ibidem 1884 πιν. 7, et P. I. Meier Athen. Mitthl. 1885 p. 326 sq., haud absonum videtur divinare Hesiodum consuetudine sua Echidnam ex domestica fabula recepissee primumque divulgasse atque Echidnam Boeotica vel Chalcidica origine esse ¹.

Ne quis autem mihi obvertat ne hoc quidem concesso Euboicam et Boeoticam originem Argi demonstratam esse, præsertim cum aliæ laudes eius ad Arcadiam spectent ². Nam heroem inde ortum esse, ubi plurimas res suas gesserit, prorsus non liquet. Quod ut probem, unius Herculis exemplum afferre sufficit. Alia exempla

¹ Studniczka Jahrb. I p. 87 sqq. docte et sagaciter de his rebus disputantem non solum ipsis ectypis sed etiam vasculo illi domesticam Atticam originem vindicare studuisse, me nullo modo effugit. Cuius de ectypis opinioni cum omnia favere videantur, tamen quoniam iure atque eventu Meieri sententiam labefactare conatus sit, vix diiudicare ausim.

² Edu. Meyer Forsch. I p. 72 sq.

quaerenti non deerunt. Præterea quantum quod profert bibliotheca Argi facinus ad Argos pertinere dubitari non potest. Quam ob rem, quoniam et genealogia eodem spectat, Aegimio quidem Euboicum vel Boeoticum Argum vindicare velim.

Inde, nisi omnia me fallunt, etiam Ius stemma repeti potest. Nam Melia, quam vulgo Ius matrem perhibent, nonne ad Boeotiam pertinet, ubi matrem vel fontem Ismeni fluminis eam commemorat Pausanias 9: 10: 5. Quemnam autem patrem Ius nuncupaverit Aegimii poeta, traditum non est, neque ad eum recuperandum certa suppetunt subsidia. De Inacho cogitari non posse facile intelligitur, nisi forte iis subscribere volumus, quæ divinavit Maassius l. l. p. XXII, Argivam scilicet virginem a Iove ipso in Euboeam abreptam esse ad exemplar alius Euboensium fabulae sacrae, "quæ de Iunone est apud Plutarchum in Dædalorum Plataensium descriptione fr. 3 — p. 44 Bernard. — qui Iunonem virginem a Iove furto sublatam in antro quodam prope Plataeas Cithærone montano deo opem ferente occultatam fuisse nutrice Macride frustra circumspiciente narravit."

Quæ non minus argute quam vere observata esse, doctissimo viro fortasse dabit quicumque sibi persuaserit Ionem a principio nihil nisi hypostasim, quæ dicitur, Iunonis esse, neque ego negaverim; quominus contendam, sunt tamen quæ obstant. Quoniam enim Aegimieam fabulam ab Argis plane segregatam fuisse persuasum habeo, genealogiam, quæ eo revocanda non est, ceteris anteposuerim. et haud scio an Piren, quod

fluminis cuiusdam nomen vulgo habetur¹, cum neque Argolidis ullo loco inveniatur fons vel flumen eiusdem consimilisve nominis proximeque cum fonte illo Corinthiaco connexum sit vocabulum, Boeotiæ vindicari possit. Quam coniecturam nihil est, quod impediat, multa quæ commendent. Huc refero, quod inter sorores Ismeni fluminis etiam Pirene annumeratur apud Diodorum IV: 72. Eodem quamvis dubitanter revocare velim, quod apud Pausaniam VIII: 18: 2 pater Echidnæ Περὶας nominatur², quod verbum nihil nisi alteram eiusdem nominis formam esse docuit Ernestus Maass l. l. p. XXXI. Accedit denique, quod suspicari quidem licet et hoc loco Apollodorum diserte nos admoniturum fuisse, si inter se discrepuissent Cercops et Hesiodus. Sed facillime concedo hæc omnia ad opinionem meam fidem

¹ Plew in Annal. Fleckeis. 1870 p. 666. Preller Griech. Myth. II p. 27 adn. Recentissime J. Lieblein Om Io-Mythen. Christiania 1897 Univ. prg. for 1 semester 1897 p. 7 sqq. Περὶας cum verbo Aegyptiaco "peur", quod nomen profanum Nili fluminis sit, composuit Ionemque Nili filiam esse demonstrare conatus est. Quin etiam Ius nomen Aegyptica origine esse bovemque significare contendit. Quare Græcos non solum ipsa nomina sed etiam totam fabulam ab Aegyptiis mutuasse tantum non demonstrasse sibi videtur, præsertim cum gratissima eius opinionis adminicula sese offerant, quod Epaphus Apis sacer bos Aegyptiorum est quodque ipsa fabula ultimum Ius domicilium in Aegypto collocat. Quæ sententia licet fortasse cui arrideat, tamen ut eam amplectar nullo pacto a me impetrare possum. Licet enim argumenta, quæ e vocabulis Aegyptiacis sumpsit, vera sint, quod diiudicare meæ facultatis non est, tamen tota argumentatio eius rei ordinem plane invertisse mihi videtur. Atque aliam præsto esse explicandi viam hanc ipsam commentationem comprobaturam esse spero.

² Matrem Echidnæ Στόγαν exhibet Epimenides apud Pausaniam. Στόγαν locum quandam ignobilem Euboeæ affert Nonnus 13: 163.

struendam nullo modo sufficere, quare, donec meliora allata sunt testimonia, in medio relinquenda est quaestio.

Præeunte Lobeckio ad Euboeam spectare iudices censuerunt etiam quæ de Curetibus Epaphum tollentibus exponuntur apud Apollodorum II: 9 W.: τοῦτον δὲ — scilicet Ἐπαφον παῖδα — Ἥρα δεῖται Κορύρητων ἀφ' αὐτῆς ποιεῖν· οἱ δὲ ἡφάνισαν αὐτόν. καὶ Ζεὺς μὲν αἰσθόμενος κατεβίβει Κορύρητας. Ἴω δὲ ἐπὶ ζήτησιν τοῦ παιδὸς ἐτράπετο.

Nam "Euboicos", inquit Lobeckius Aplaph. p. 1131, "hoc loco significari Curetes Iunonis nomen indicat insidiarum molitricis, quæ in eadem insula adolevisse dicitur, ubi Epaphum natum, Argum occisum esse constat"¹. Atque Euboica Curetum origo re vera tanta documentorum copia comprobatur², ut in dubium revocari non possit, quin recte viderit sagacissimus ille vir. Neque tamen Apollodorum genuinam Euboicam fabulam dedisse, nemo non videt. Perspicuum enim est, innovatam esse narrationem ad similitudinem fabulæ, quæ est de Iside corpus Osiridis investigante, unde consequitur ante, quam in Aegyptum traducta Isidi assimilata est Græca Io, eam exoriri non potuisse³.

Unde vero primigeniam recuperemus narrationem, si quæ alia invenire possimus circumspectantibus, unicum nobis occurrit testimonium, quod exstat apud Hyginum Fab. CL: *Postquam Iuno vidit Epapho ex*

¹ Cfr Maass l. l. p. XXIV. Immisch in Lex. Myth. Roscheri II pp. 1593, 1605.

² Strabo X pp. 465, 472. Steph. Byz. s. v. Αἰὼνιψος. Quin etiam Κορύρητις appellatur Euboea apud schol. Eurip. Orest. v. 953.

³ Heyne ad Apollod. l. l. Edu. Meyer Forsch. I p. 80 adn. 3.

pellice nato tantam regni potestatem esse, curat in venatu, ut Epaphus necaretur, Titanesque hortatur, Iovem ut regno pellant.

Hæc quidem ita comparata sunt, ut Hyginum idoneum testem adhibere noluisse videantur, qui ante me de hac re egerunt. Vulgo credo Lobeckio l. l. p. 1133 adstipulantes Hygini historiunculam ad exemplar fabulæ, quæ de Baccho Zagreo est, compositam inde fluxisse censent, quod seram singularemque secundum traditionem Io vel potius Isis Epaphi eiusdem Bacchi genetrix fertur¹. Quod autem in venatu Epaphum interfectum memorat mythographus, ex Adonidis fabula mutuatus esse videtur. Neque minus eiusdem fabulæ memoriam revocant, quæ de Bybliorum regis uxore Epaphi nutrice in bibliotheca narrantur². Licet igitur hæc non habeant, cur antiquioris memoriæ fidem sibi vindicent, tamen quoniam ceteris disparibus in eo ipso, in quo tamquam cardine vertuntur omnia, nempe Iunonem "novercali odio" Epaphum persecutam esse, utrumque consentit testimonium, facere non possum, quin hoc quidem ad primariam Euboicam fabulam redire coniiciam. Non habeo quidem nec certi nec novi quicquam, quod afferam, quo confusam Hygini memoriam digerere posse confidam, sed hæc mihi reputes velim.

Bibliothecæ narrationem vix exstitisse ante, quam Io cum Aegyptiorum Iside comparata sit, supra posu-

¹ Preller-Robert Griech. Myth. p. 706 adn. 1. M. Mayer Giganten und Titanen 150.

² Gruppe Griech. Myth. p. 62.

imus infraque fusius demonstrabimus. Epaphum igitur e medio sublatum auctorem nescio quem finxisse, ut Io Epaphum velut Isis Osirin quæreret, dubium esse non potest. Hyginus autem Epaphum iam adultum in venatu occisum narrat, unde dilucide apparet ad eundem fontem redire non posse testimonia. Cum iam Curetes, quos ministros adhibentem Iunonem facit bibliothecæ auctor, Euboeæ vindicandi sint, coniecturæ mihi indulgere liceat, qua ducor ad suspicandum genuinam Euboicam narrationem Curetes Epaphum interficientes finxisse. Sed nihil affirmo.

Utrumque autem hæc se habent, liquido apparet antiquitus in Aegimio traditam fuisse *Euboicam* Ius fabulam, quam meram genuinamque Græcam dicere velim. Quæ fabula ut ad Aegyptum traduceretur, quo modo factum sit, infra, quæstio cum processerit, accuratius exponemus. Nunc autem ipsum argumentum domiciliumque oblitteratæ fabulæ recuperasse lineamenta que eius descripsisse satis habentes ad Catalogos Hesiodeos transimus, quorum narrationem percensentes singula quoque ad Aegimieam fabulam pertinentia deprehendere confidimus.

Catalogorum unum tantum exstat fragmentum, quod ad Hesiodeam Ius fabulæ formam constituendam certum et firmum nobis affert adiumentum, fragmentum dico, quod iam supra monuimus ante Kirchhoffii egregiam disputationem plerosque editores non satis recte Aegimio assignasse. Ad Hesiodum pertinere frustulum

ipse diserte indicat Platonis scholiasta ad Sympos. 183 B. qui fragmentulum nobis servavit his verbis:

ἄφροδίσιος ὄρκος οὐκ ἐμπόνημος, ἐπὶ τῶν δι' ἔρωτα ὁμνούντων πολλάκις καὶ ἐπιπορόντων. μέμνηται δὲ ταύτης καὶ Ἡσίοδος λέγων·

ἐκ τοῦ δ' ὄρκου ἔθιγεν ἀπήμονα¹ ἀνθρώποισι
νοσφιδίων ἔργων πέρι Κύριδος.

Quae Hesiodi verba ad Ius fabulam referenda esse, docet Hesychius s. v. ἄφροδίσιος ὄρκος· παροιμία, ἣν καὶ ἀναγράφουσιν· ἄφροδίσιος ὄρκος οὐ δάκνει². πρῶτος δὲ Ἡσίοδος ἐπλασε τὰ περὶ τὴν Δία καὶ τὴν Ἰώ.

Sed et ipsum argumentum verborum et quo in carmine Hesiodico haec de Iove et Ione exposita essent, nihilo minus prorsus lateret, nisi optime nobis succurreret Apollodorus, qui hunc in modum fabulam pertractat II: 5 sqq.:

Ἄρχου δὲ καὶ Ἰσμήνης τῆς Ἀσωποῦ παῖς Ἰαστος, οὗ φασιν ἰὼ γενέσθαι. Κάστωρ δὲ ὁ συγγράψας τὰ χρονικά καὶ πολλοὶ τῶν τραγικῶν Ἰνάχου τὴν ἰὼ λέγουσιν· Ἡσίοδος δὲ καὶ Ἀκουσίλαος Πειρήνος αὐτὴν φασιν εἶναι³. ταύτην

¹ Scriptura debetur Hermannō, quem Kirchhoff Rzach Maass alii secuti sunt. Paulson *Studia Hesiodica* p. 159 proposuit ἀπήμονα τοῖς ἀνθρώποις vel τοῖσι βροτοῖσι. Libri habent ἀμείνονα. Cfr Aegim. Fr. 4 K. et Rz.

² Cfr Callimach. Epigr. XXV W.

ὦμος τε καλλέγνωτος Ἰωνίδι μήποτε ἐκείνη
ἔξεν μήτε φίλον κρέσσονα μήτε φίλην.
ὦμοσεν· ἀλλὰ λέγουσιν ἀληθεῖα τοῦς ἐν ἔρωτι
ὄρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων.

Tibull. III: 6: 49 periuria ridet amantum Juppiter et ventos inrita ferre iubet.

³ Cfr Herodian. π. μον. λξξ. p. 17 Πειρήν καθ' Ἡσίοδον πατήρ Ἰωῦς.

ἱερωσύνην τῆς Ἥρας ἔχουσαν Ζεὺς ἔφθειρε. φωραθεὶς δὲ ὅς· Ἥρας τῆς μὲν κόρης ἀψάμενος εἰς βοὴν μετεμόρφωσε λευκὴν. ἀπωμόσατο δὲ ταύτῃ μὴ συνελθεῖν· διό φησιν Ἡσίωδος οὐκ ἐπισπᾶσθαι τὴν ἀπὸ τῶν θεῶν ὀργὴν τοῖς γινόμενοις ὄρκοις ὑπὲρ ἔρωτος. Ἥρα δὲ αἰτησαμένη παρὰ Διὸς τὴν βοὴν πάλαι αὐτῆς κατέσκηπεν Ἄργον τὸν πανόπτιον. ὃν Φερεικῆος μὲν Ἀρέστορος λέγει. Ἀσκληπιδῆος δὲ Ἰνάχου, Κέρκωβ δὲ Ἄργου καὶ Ἰσμήνης τῆς Ἀσωποῦ θυγατρὸς· Ἀκουσίλαος δὲ γγγενῇ αὐτὸν λέγει.

Iam, credo, vides, quo spectent verba illa supra apposita, quæ ex Hesiodo servavit Platonis scholiasta; nempe ad ius iurandum, quo Iuppiter ab Iunone uxore deprehensus amorem in Io vaccam abiuravit. Quæ autem nomine Hesiodi, quem etiam bibliotheca disertis verbis auctorem laudat, affert scholiasta, ad Catalogos Hesiodeos referenda esse satis probabili ratione demonstravit Kirchhoffius l. l. Nam de Aegimio, cuius carminis auctorem etiam Hesiodum nuncupant, cogitari non posse, iam inde apparere, quod Hesiodum et Cercopem, Aegimii scriptorem, diserte distingueret bibliotheca. Quod licet "ut in compilatore non satis certum" videatur nonnullis, tamen rem ita se habere infra aliis argumentis confirmaturus sum, quam ob rem ex Catalogis fluxisse, quæ de Ione apud Apollodorum narrantur, manifestum atque exploratum puto. Hoc etiam inter omnes, qui mediocriter in his rebus versati sunt, satis constare videtur¹. Ac re vera cum bibliothecæ narratione, quam adscripsimus, adeo con-

¹ Cfr Maass l. l. p. XXV sqq. Edu. Meyer l. l. p. 68 adn. 4, Carolus Robert De Apollodori bibliotheca pp. 61, 77.

spirat fragmentum illud Catalogorum, ut fieri non possit, quin ad eundem uterque locus redeat fontem.

Cum iam evicerit Robertus De Apollodori bibliotheca p. 54, Apollodorum se per totum libellum accuratissime fontibus suis accommodasse, ita quidem ut nunquam aut perraro — verba Roberti sunt — varias auctorum suorum narrationes inter se conciliare studeret, optimum nos nanctos esse præsidium ad Ius fabulæ formam Hesiodeam restituendam suspicari licet. Videamus igitur, quo modo in bibliotheca procedat narratio. II: 6 sqq. W. hæc leguntur:

οὗτος — scilicet Ἄργος ὁ πανόπτης — ἐκ τῆς ἐλαίας ἐδέσμευεν αὐτήν — τὴν Ἰώ — ἥτις ἐν τῷ Μυκηναίων ὑπῆρχεν ἄλσει. Διὸς δὲ ἐπιτάξαντος Ἑρμῇ κλέψαι τὴν βοῦν, μηχανώσαντος Ἰέρακος, ἐπειδὴ λαθεῖν οὐκ ἠδύνατο, λίθῳ βαλὼν ἀπέκτεινε τὸν Ἄργον, ὅθεν ἀργειφόντης ἐκλήθη¹. Ἦρα δὲ τῇ βοῇ οἶστρον ἐμβάλλει. ἡ δὲ πρῶτον ἦκεν εἰς τὸν ἀπ' ἐκείνης Ἰόνιον κόλπον κληθέντα, ἔπειτα διὰ τῆς Ἰλλυρίδος πορευθεῖσα καὶ τὸν Αἴμον ὑπερβαλοῦσα διέβη τὸν τότε μὲν καλούμενον πόρον Θράκιον, γυν δὲ ἀπ' ἐκείνης Βόσπορον. ἀπελθοῦσα δὲ εἰς Σκυθίαν καὶ τὴν Κυμμερίδα γῆν, πολλὴν χέρσον πλανηθεῖσα καὶ πολλὴν διανηξάμενη θάλασσαν Εὐρώπης τε καὶ Ἀσίας, τελευταῖον ἦκεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου τὴν ἀρχαίαν μορφὴν ἀπολαβοῦσα γενναῖα παρὰ τῷ Νεῖλῳ ποταμῷ Ἐπαφρον παῖδα.

Hac in narratione primum iuvat illud, quod cal-

¹ Et. M. s. v. Ἀργειφόντης· ἐπειδὴ τὸν Ἄργον ἐφόνευσε λίθῳ βαλὼν κτευσθεῖς παρὰ τοῦ Διὸς κλέψαι τὴν Ἰώ βοῦν γενομένην. ἐφύλαττε δὲ αὐτήν ὁ Ἄργος βουλήσει Ἦρας, ἔχων ἐν ὄλῳ τῷ σώματι αὐτοῦ ὀφθαλμούς.

hinc observavit Kirchhoffius, abunde confirmatum videre. Cum enim, ut supra didicimus, Aegimii poeta et custodiam Ius et Argi necem ad Euboeam revocaverit, Apollodorus contra utrumque Mycenensium in luco factum esse exponat, eum fabulam ex Aegimio non hausisse tam perspicuum est, ut nullum verbum addam¹. Idem cadit in ea, quæ sequuntur, quoniam Aegimii auctorem nondum quicquam de erroribus Ius enarrasse evicisse confidimus. Catalogos autem etiam hac in re bibliothecæ narrationi subesse, inde veri simillimum videtur, quod exstant fragmenta — Fr. 84, 85, 86 Rz. — quæ cum de variis mirisque populis non minus septentrionalis quam meridionalis terrarum partis, qui in fabulis celebrantur, agant, ad errores Ius spectare, subscriptoribus Ernesto Maass l. l. p. XXIX adn. 1, Eduardo Meyer l. l. p. 80, sagacissime vidit idem Kirchhoffius l. l. p. 329. Cum iam aliis fragmentis — Fr. 49, 50 Rz. — constet Danaïdum Aegyptiorumque fata in Catalogis perscripta fuisse, Hesiodum in Aegyptum Io pervenientem finxisse in propatulo videtur. Ius historia nimirum ad Argivam Danaïdum originem demonstrandam narrationi inserta fuit.

Singula igitur percensentes felicissimum in modum hucusque comprobari vidimus ad Catalogos redire, quæ in bibliotheca de Ione exponuntur. Sed nondum ad finem perduximus Apollodori narrationem. II: 9 W. ita pergit mythographus:

τοῦτον δὲ — Ἐπαφρόν παιδα — Ἥρα δεῖται Κορυτῶν ἀφανῆ ποιῆσαι· οἱ δὲ ἡφάνισαν αὐτόν. καὶ Ζεὺς μὲν

¹ Hoc verissime monuit Maass l. l. p. XXVI.

αἰσθόμενος κτείνει Κούρητας, Ἴω δὲ ἐπὶ ζήτησιν τοῦ παιδὸς ἐτράπετο. πλανωμένη δὲ κατὰ τὴν Συρίαν ἤπασαν (ἐκεῖ γὰρ ἐμηνύετο [ἔτι ἦ] τοῦ Βυβλίων βασιλέως [γυνή] ἐτι-
θγναι τὸν υἱόν) καὶ τὸν Ἑπαφρον εὐροῦσα, εἰς Αἴγυπτον ἐλθοῦσα ἐγαμήθη Τηλεγόνῳ τῷ βασιλεύοντι τότε Αἰγυπτίων. ἰδρόσατο δὲ ἄγαλμα Δάμητρος, ἣν ἐκάλεσαν Ἴσιν Αἰγύπ-
τισι, καὶ τὴν Ἴω Ἴσιν ὁμοίως προσηγόρευσαν.

Num et hac in parte ad Catalogos redeat Apollodorus, ex fragmentis non liquet. Quod in fine Isis Græcorum Cereri comparatur, eam comparisonem iam inde ab Herodoto¹ Græcis acceptam fuisse constat, heroicum autem poetam, si quid video, minime redolet. Qua in re testem adhibere liceat Hyginum, cuius narratio in summo cum bibliotheca consensu his verbis concluditur Fab. 145: *Iovis cum sciret suapte opera tot eam ærumnas tulisse, formam suam ei propriam restituit deamque Aegyptiorum esse fecit, quæ Isis nuncupatur.*

Quod vero ad Curetes Epaphum tollentes Ionem-
que eum inquirentem attinet, si quidem iam Aegimiea in fabula eiusmodi narrationem locum habuisse recte coniecimus, fieri potest ut iam Hesiodus hæc ex Aegimio Isidisque fabula ipse contaminaverit vel ex alio

¹ Herod. 2: 59. Cfr Edu. Meyer l. l. p. 78 adn. 1. Plew in Annal. Fleckeisen 1870 p. 671: "die gewöhnliche anschauung war wohl die, dass Io durch des Zeus macht in Aegypten solche göttliche functionen übertragen seien, wie sie sonst Demeter ver-
sehe." Inde haud scio an oriunda sit fabula, quæ prostat apud Libanum Antioch., qua narratur Triptolemus dux classis ab Inachio emissus esse ad indagationem filiæ, quæ disparuerat.

receperit, ut non habeamus, cur ad alium fontem quam quæ præcedunt ea referamus.

Iam paucis comprehendam, quæ bibliothecæ Apollodori narrationem examinantes de Ius fabulæ forma Hesiodea enucleavimus. Hæc fere certa sunt:

Io, Pirenis filia, Iunonis sacerdotio fungens amorem Iovis accendit. Quam virginem cum compressisset deorum pater, ab uxore deprehensus iniecta manu nitidam in vaccam eam mutavit negavitque iure iurando se cum vacca coisse. Sed fraudem nihilo minus suspicans Iuno vaccam ab eo donum petiit, quam acceptam Argo Panoptæ, ex Terra genito, custodiendam tradidit. Qui cum vaccam ad oleam Mycenensium in luco alligatam custodiret, Mercurium ablegavit Iuppiter, ut eam dolo subduceret. Quod cum facere non posset, lapidis ictu Argum interfecit, quo facto Iuno oestro immisso vaccam miseram per terras egit, donec in Aegyptum perlata humana forma restituta Epaphum filium enixa est virgo. Tum dea Aegyptia, quæ Isis nuncupatur, facta est.

Hesiodi igitur secundum memoriam primæ fabulæ partes Argis, in Aegypto ultimæ agunt. Alterum diserte dicit Apollodorus, alterum ex eo perspicuum est, quod ἐν τῇ Μυζηναίων ἄλσει vaccæ custodiam egit Panoptes. Testatur etiam Stephanus Byz. sub verbo Μυζηναί. urbem nomen suum accepisse ἀπὸ τοῦ μυζήσανθαι τὴν ἰὸν βροῦν ἐκείνῃ γενομένην. quæ verba huc referenda esse patet. Dicit quidem Plinius H. N. 16: 239: *Argis olea etiamnum durare dicitur, ad quam Io in tauram mutatam Argus alligaverit.* Sed quæ primo

obtutu inter se pugnare videntur, facillime coniunguntur. Nam celeberrimum illud nemus Iunoni sacrum medium fere inter Argos et Mycenae situm ut utrique urbi commune alter auctor alteri tribuit. Testis idoneus est Strabo VIII: 372: τὸ Ἡραῖον εἶναι κοινὸν ἱερὸν τὸ πρὸς ταῖς Μυκῆνας ἀγορῶν — sc. τῷ τε Ἀργεὶ καὶ ταῖς Μυκῆναις —. Antiquiorem autem memoriam secutus est Hesiodus. Fert enim memoria — Strabo VIII: 372, 377, Diodorus XI: 65 — Heraeum, templum illud antiquissimum Iunonis, a Mycenaeis conditum opibus Argivorum crescentibus cum iis communicatum Mycenisque sub dicionem eorum redactis ipsaque urbe denique deleta ab Argivis occupatum esse. Quin etiam suspicati sunt nonnulli¹, Tirynthios primos Argivam Iunonem coluisse. Cui suspicioni mire favet, quod de antiquissimo Iunonis Argivæ simulacro refert Pausanias II: 17: 5:

τὸ δὲ ἀρχαιότατον — scilicet ἄγαλμα Ἥρας — πεποιήται μὲν ἐξ ἀχρᾶδος. ἀνετέθη δὲ ἐς Τίρυνθα ὑπὸ Πειράσου τοῦ Ἀργεῖο. Τίρυνθα δὲ ἀνελόντες Ἀργεῖοι κομίζουσιν ἐς τὸ Ἡραῖον. Cfr etiam VIII: 46: 3. Eadem fere paullo accuratius exponit Plutarchus Dædal. fragm. 10: λέγεται δὲ Πείρας ὁ πρῶτος Ἀργολίδος Ἥρας ἱερὸν εἰσάμενος τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Καλλίθυαν ἱέρειαν καταστήσας, ἐκ τῶν περὶ Τίρυνθα δένδρων ὄρχηνην τεμὼν εὐχάστον, Ἥρας ἄγαλμα μορφοῦσαι. Quibus optime concinit Africani testimonium apud Georgium Syncellum p. 283 B. = Eusebius II p. 20 Sch.:

¹ Edu. Meyer Gesch. d. A. II § 119 sqq. Curtius Peloponn. II p. 399.

Καλλιθουα Πείραντος ἐν Ἀργεῖ πρῶτον ἱεράτευσε τῆς Ἥρας¹.

Hæc Καλλιθουα in carmine epico, quod Phoronis inscribitur, Καλλιθύη audit, quæ eadem prima Argivæ Iunonis sacerdos appellatur apud Clem. Alex. Strom. I p. 418 = Fr. 4 K.

γράφει γούν ὁ τὴν Φορωνίδα ποιήσας·

Καλλιθύη κλειδοῦχος Ὀλυμπιάδος βασιλείης

Ἥρης Ἀργείης, ἥ στέμματα καὶ θυσάνοισι

πρώτη κόσμησεν περὶ κίονα μακρὸν ἀνάσσης.

Nam Καλλιθύη non diversam esse ab Callithyia, nemo non videt². Testis antiquus præterea, nisi fallor, est Hyginus Fab. 145: *ex Pirantho* [et expulit Scaligerus] *Callirhoe, Argus Arestorides, Triopas*; ubi *Pirante* et *Callithoe* legendum esse, verissime monuit Knaackius Phil. Unters. VIII p. 59 adn. 67.

Quænam igitur intercedit ratio inter hanc Καλλιθουαν vel Καλλιθύην et Io nostram, quæ apud Hesiodum Aeschylum alios sacerdos Iunonis fertur? Hesychius quidem Ionem plane eandem atque Callithoen esse diserte statuisse videtur s. v. Ἴω Καλλιθύεσσα· καλλιθύεσσα — correxerunt καλλιθουα — ἐκαλείτο ἡ πρώτη ἱέρεια.

¹ Scholia Aratea 161 p. 368 Maass: οἱ δὲ μυθολόγοι τὸν Ἠνίοχον λέγουσιν εἶναι· εἰδῶλον . . . Τροχίλου τοῦ Καλλιθυίας παίδος, τῆς πρώτης ἐν Ἀργεῖ γενομένης ἱέρειας.

² Edu. Meyer l. l. p. 90 adn. 2 sub finem: "Die ursprüngliche Namensform ist wohl Καλλιθυία (vom Opfereultus entlehnt), die, weil sie im Hexameter unmöglich ist, verschieden modificirt wird." Ibidem adn. 3: "Aristides or. 46, 3 erwähnt neben anderen Urmenschen Καλλαίθυαν ἀρίστην γυναικῶν ἅμα καὶ ἀνδρῶν γενομένην."

τῆς Ἥρας. Atque Hesychio recentiorum plerique ad-
stipulantur etiam ea re credo adducti, quod etiam Io
καλλιθοόχος Ἥρας τῆς ἐν Ἀργεΐα χθονί appellatur Aesch.
Suppl. vv. 291—92, ut verba illa de Callithoe Phoro-
nidos ante oculos habuisse summus ille tragicus videri
possit¹.

Sed haud consentaneum est, rem a principio ita
se habuisse. Multo veri similis videtur Callithoen
cum Ione prorsus nihil habuisse. Nam Phoronidos
carmen Ius fabulam non respexisse satis probabili ra-
tione comiecit Eduardus Meyer l. l. p. 90 et adn. 2.
Neque hanc illi plane respondere potuisse demonstravit,
quare vix aliud restare videtur, nisi ut Callithoen pri-
mam Argivæ Iunonis sacerdotem fuisse sacerdotiumque
eius postea in Io translatum statuamus. Nam locum
principem Callithoæ debere, dubium esse nequit². Quare
si supra Ionem Euboeæ iure vindicavimus, haud im-
probabile videtur, Hesiodum primum ex Euboica et
Boeotica fabula eam recepisse atque Callithoes in locum
substituisse³. Indidem utrum Pirenen, cuius filiam
Hesiodus solus — nam Acusilaum Hesiodum secutum

¹ Preller-Robert Griech. Myth. pp. 395, 172 adn. 1. Maass
l. l. p. XXX. Knaack l. l.

² Inde facillime explicari posse videtur hydria illa quinti
saeculi rubris figuris picta, quam breviter descripsit E. Petersen
Mittheil. des röm. Instituts 1893 p. 338, 17: representat enim hoc
vasculum Mercurium Argum custodem persequentem praesentibus et
vacea fugiente et sacerdote quadam καλεῖται κατωμαζὶς insigni. Cfr
infra p. 32.

³ Argutius quam verius Eduardus Meyer l. l. p. 91 sq.
Hesiodum Io ex "Danaide" carmine epico sumpsisse statuit. Nam
argumentis prorsus carent, quæ de ea re disputavit.

esse constat — Io nuncupat, receperit necne, diiudicare non audeo. Ex iis, quæ supra disputavimus, tamen veri simillimum mihi videtur.

Septimo demum sæculo cum terram suam Græcis aperuisset Psammetichus, fabulam nostram in Aegyptum translata narrari potuisse, certissima ratione evicerunt Kirchhoffius et Meyerus. Tale autem incrementum eo facilius fabulæ accedere potuisse, quod iam Euboica in fabula Aegyptus quædam locum haberet, primus vidit Ernestus Maass. Parvam enim, quæ dicitur, Aegyptum satis certa ratiocinatione ad Euboeam rettulit l. l. p. XXII sq.¹ Cui hand illepidæ coniecturæ subvenit Ioannes Tzetzes, qui Lycophronis Alexandræ v. 835 his verbis explicat:

λέγει δὲ τὸν Ἑρμῆν· Ἑρμῆς γὰρ φυλάττων ἐν Αἰθιοπία
βουλή τοῦ Διὸς τῆν Ἴω, ἵνα μὴ ὑπὸ τῆς Ἥρας βλαβῇ, καὶ
δουλόσας ἐλάττωσιν τὴν γῆν· καὶ ἀνέδωκεν ὕδωρ. ὅθεν ὁ τόπος
Ἑρμοῦ Πτέρνα καλεῖται ὡς Πηγάσσον κρήνη καὶ Σάκρυαν-
δρος ποταμός.

Quod testimonium in usum suum vertere noluisse doctissimum virum valde demirati sumus, donec inter addenda p. XXXVIII id subiunctum invenimus. Quid enim Aethiopiæ cum custodia Ius sit, nemo credo di-

¹ Hanc ad sententiam fulciendam præter alia, quæ ipse attulit Massius, ni fallor, etiam valet, quod Νηλεὺς flumen Euboicum commemoratur apud auctores. Confer Strabo X p. 449, Plinius H. N. XXXI: 2: 13, [Aristot.] mirab. 170, Antigon. Kar. Hist. mirab. 78 p. 81: 4 Westerm. Nam Νηλεὺς-Nηλεὺς doricam-æolicam formam ad ionicam Νεῖλος-Νεῖλος respondere nuper docuit Usener Göttern. p. 13. Maassii sententiam frustra relicere conatus est Weckleinus Studien zu den Hiketiden des Aeschylus. Sitzungsab. d. A. d. W. zu München 1893 p. 393 sqq.

cere potest. Sin autem in Euboea hanc Aethiopiam quaerere volumus, perbene quadrant omnia. Neque frustra quaerimus. Conferas velim Harpocrat. s. v. Αἰθίοπιον· ὄνομα χωρίου ἐν Εὐβοίᾳ, Anecdota Graeca I p. 355 Bekker: Αἰθίοπιον τῆς Εὐβοίας ἐστὶ χωρίου, Steph. Byz. s. v. χωρίου . . . πλησίον τοῦ Εὐρίπου, ἀπ' οὗ ἡ Ἄρ-
τεμις Αἰθιοπία¹. Quid? si et alia via fons ille Mercurii, de quo loquitur Tzetzes, ad eas regiones revocare possumus. Crusius quidem s. v. Kadmos Nr 32 in lexico mythologico Roscheri adhibuit Sostratum apud Pseud. Plutarchum de fluviis II: 1, qui Ismenum flumen quondam Cadmi pedem vocatum esse refert, quod Cadmus dracone illo interempto fontem quaerens κατὰ πρόνοιαν Ἀθηναίης τὸν θεῖόν ποταμὸν βαθυτέρον εἰς πηλὸν ῥέειπεν· ποταμὸς δ' ἀναδεδέμενος ἐκ τοῦ πέπλου, ὃ ῥῶως βρομβήσας Κάδμου πόδα προστηγόμενον ἀντόν.

Quibus verbis licet pro eius libelli ratione parum confidere velis, tamen dubitationem non admittit narratio illa de Chalcone apud Theocritum VII: 6 sqq., quam iam Lobeckius Paralipom. 467¹⁶ cum historiuncula, quæ est apud Tzetzen, composuit². Narrat enim Theocritus, eponymum illum Chalcidis urbis Coi in insula pede suo fontem illum, cui nomen est Burinæ, eodem fere modo atque Mercurium in Aethiopia rupisse.

Nullus igitur dubito, quin ad Euboeam referenda sit Aethiopia illa, ubi Mercurium Ius custodiam egisse

¹ De Diana Aethiopia fuse atque argute disputavit Maasius l. l. p. XXIII. Confer etiam Preller-Robert Griech. Myth. p. 313 adn. 1.

² Conferendus est Tümpel Philol. 1891 p. 628 adn. 61.

fert Lycophronis scholiasta. Atque in Euboea præcipue floruisse ac viguisse fabulam nostram, iam ex Aegimio didicimus. Idem etiam posteriorum commenta indicare videntur. Aut enim egregie fallor, aut ad Euboeam spectat Iuppiter Epicarpus, qui Antiochena in fabula¹ cum Ione connectitur. Nam Epicarpus, quod quidem compertum habeam, nusquam Græciæ nisi in Euboea invenitur. Testis est Hesychius s. v. Ζεὺς ἐν Εὐβοίᾳ². Idem cadit in Iovem Casium. Denique haud scio an huc etiam faciant, quæ de Cyrno urbe Ciliciæ exponit Diodorus V: 60: 4. Cyrnum quidem locum Euboicum affert Bursian Geogr. 2: 435.

Quæ omnia licet minus premenda sint, tamen maximi momenti est, quod Chalcidica origine habetur vas antiquissimum, quod fabulam representat. Est amphora illa Monacensis nigris figuris depicta, de qua infra amplius disputabimus.

Hæc ratiocinatio si valet, facere non possum quin, quæ iam supra passim strinximus, scilicet Ius fabulam ex Euboea in Argos atque Aegyptum traductam esse, diserte statuam. Iam unde Aeschylus Euboeæ mentionem non faciat patet. Silentium eius inde proclive etsi non prorsus necessarium est explicare, quod ex duabus quæ vigeant traditionibus optionem faciens alteram tacite reiecit, probavit alteram. Antiquiorem esse Euboicam fabulam vel inde consentaneum videtur, quod cum Argiva fabula, quæ totam per antiquitatem

¹ Liban. Antioch. p. 287 ed. Reiske.

² Bullet. de Corresp. Hell. 1889 p. 310. Preller-Robert Griech. Myth. p. 130 adn. 3.

et scriptorum memoria et narrationibus populi celeberrima fuit, semel carmine comprehensa esset, vix fieri potuit, ut Euboica illa fabula subnasceretur. Septimo autem sæculo a. Chr. n. Argivos fabulas sacras, cultus ritusque affatim ex Boeotia et Euboea arripuisse, egregie demonstravit Gruppe Griech. Myth. p. 64 sq. Quare hanc ad illam innovatam esse pro explorato habeo.

Periurium illud, quo Iuppiter uxorem de furto celare conatus est, Hesiodum primum finxisse testatur Hesychius s. v. ἀφροδίτης ὄρκος. Cuius periurii cum causa et ratio non sit, nisi Iuppiter mutatae virginis ipse auctor est, necessario consequitur, ut ne hoc quidem commentum ante Hesiodum invenerit lexicographus. Cum iam ex iis, quæ supra disputavimus, eluceat ex Catalogis Hesiodeis delibatum esse fragmentum illud, ad quod Hesychii testimonium referendum esse in consensu est, et hac in parte Hesiodeam narrationem ab Aegimiea recessisse, in promptu est concludere. Meo igitur iure sumere mihi videor, Aegimii auctorem virginis mutandæ munus Iunoni attribuisse, ut est apud Aeschylum in Supplicibus.

Quæ suspicio, quoniam temporis invidia fragmentis destituti sumus, certis argumentis probari quidem nequit, sed tamen eo commendatur, quod certe primaria habenda est ea fabulae forma, quæ transformationis auctorem Iunonem exhibet. Weckleinio¹ quidem

¹ Αἰγίμῳ δῶματα ed. Zograph. Pars II p. 17: κατὰ τὴν συνήθη παράδοσιν, τὴν ἀπαντῶσαν ἥδη ἐν τῷ Ἡσιόδειῳ ποιήματι, ὅπως ἐπεγράφετο Αἰγίμῳ, μεταμορφῶσι οὐχὶ ἢ Ἠρα, ἀλλ' ὁ Ζεὺς

nullo pacto concedere possum, hoc indicari vel ipsis verbis, quibus Pausanias antiquissimum, cuius ad nos pervenit memoria, artis monumentum, quo repræsentata fuit fabula, anaglyphum dico in solio Amyclæo. descripsit III: 18: 13: Ἡρα δὲ ἀγορᾷ πρὸς τὸν τῆν Ἰνὰ/ρον βῶν ὁδὸν ἦδεν. Ita enim comparata sunt periegetæ verba, ut non videam, quonam modo ex iis ipsius Pausaniæ sententia enucleari possit, nedum utra fabulæ forma Bathycli, solii fabricatori, obversata sit. divinare liceat. Ipsi sententiæ autem, quam Weckleinus ambiguis Pausaniæ verbis obtrusit, alia via subvenire possumus. Primum enim Hesioidea narratio ut magis impedita et dramatica eo ipso se recentiorem prodit, id quod verissime monuit Eduardus Meyer l. l. p. 71. Deinde alia fabula, quæ sæpissime cum nostra componitur, adhibita idem coniectura assequi possumus. Nam Callisto cum antiquissimam secundum fabulæ formam, quæ est apud Hesiodum, Diana in ursam converteret, deinde apud Callimachum Dianæ partibus ad Iunonem translatis, Iunoni, apud mythographum nescio quem denique, ad Ius fabulæ exemplum ut vulgo credunt¹, Iovi mutantis partes tributæ sunt².

τῆν Ἰὼ εἰς βῶν. — Unde hoc de Aegimio habeat, scire velim. Argumenta afferre quasi in re explorata supersedit. Legentes autem relegat ad Apollod. 2, 1, 3, 2, ex quo eum inter Catalogos et Aegimium non satis distinxisse merito colligimus. — Ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος ἀνὰ/κρον ὅπερ περιγράφων ὁ Παυσανίας λέγει: 3: 18: 3 — Pausaniæ verba adscripta sunt — παραίνεσται. ὡς γαίνεται, τῆν διὰ τῆς Ἡρας μεταμόρφωσιν.

¹ Preller-Robert Griech. Myth. p. 304 adn. 2 sub finem.

² De hac re accurate egit Franz De Callistus Fabula p. 286 sq. Num autem priorem formam simpliciore Pausaniam

Enarravi fere quæ de Aegimiea Hesiodeaque fabulæ forma ex ipsis reliquiis erui possunt vel satis probabili ratiocinatione adhibita coniici licet. Quæ etsi ad singillatim inter utramque distinguendum nullo pacto sufficiunt, tamen in universum ad ipsa lineamenta utriusque refingenda satis superque præbuerunt adiumenti. Artis monumenta non item. Cum antiquissimum illud artis specimen, quo Ius fabula illustratur, cui tempus pepercit, Chalcidica origine sit, suspicari quidem in promptu est, vasis pictorem eandem secutum esse traditionem atque Aegimii auctorem, quem totam fabulam prope a Chalcide transactam finxisse vidimus. Neque tamen nuda hæc suspicio ius nobis facit omnia, quæ in imagine conspiciuntur, ad Aegimium auctorem revocandi, et ceteroquin frustra quærimus ansas, quibus alteram ab altera disiungere possimus, quare cum iam ad monumenta nos convertimus, quæ ad epicam narrationem pertinere videntur, promiscue in unum componere ex usu sit. Quæ ratio etiam eo commendatur, quod imagines, quas huc refero, genus quoddam certis finibus circumscriptum efficiunt, quod a ceteris divellendum est. Vasa, quibus velut ad insignem generis notam id commune est, quod Io sub vaccæ figura in iis conspicitur, hæc sunt.

I. Primum locum obtinet amphora illa Chalcidica artis archaicæ nigris figuris picta, quæ Monaci exstat in

perstrinxisse I: 25: 1 γυναῖκας δὲ πλησίον Δεινομένης Ἰὼ τὴν Ἰνάχην καὶ Καλλιπὸν τὴν Λυκάονος πεποιήμεν, αἷς ἀμφοτέρωθεν ἐστὶν ἐς ἅπαν ὁμοία διεγρήματα, ἕως Διὸς καὶ Ἥρας ὁργῇ καὶ ἀλλοτρίῃ, τῇ μὲν ἐς βοῶν, Καλλιπὸς δὲ ἐς ἄρκτων. recte statuerit, dubito.

glyptotheca 573. Sæpe haud diligenter publici iuris facta ad unguem demum delineata est Wiener Vorlegebl. 1890/91 Tab. XII: 1 a, b. Confer præterea Panofka Argos Panoptes, Abhandl. der Berl. Akad. 1837 p. 123 Tab. V, Engelmann De Ione p. 15 F., Overbeck K. M. Zeus p. 474. Atlas Tab. VII: 19. Qui omnes cum picturam satis scite et probe descriperint, singula quidem recensere hoc loco supersedere possum. Ea tantum paucis comprehendere velim, quibus artificem Aeginiæ et Hesiodæ narrationi obsecutum esse patet.

Cernimus Argum monstri verius quam hominis specie humi sedentem dextra tenere funem, quo circumvinxit cornua vaccæ, quæ ante eum mediam imaginem tenet. In pectore eius adverso duo appositi sunt oculi, quorum alter tantum in conspectum cadit, alterum sub barba promissa occultatum esse probabiliter statuitur. Tota figura primo obtutu in memoriam revocat custodem illum *κρυπτερόν τε μέγαν τε. τέτρατον ὀφθαλμοῖσιν ὁρώμενον ἔνθα καὶ ἔνθα*. Licet enim illud *ἔνθα καὶ ἔνθα* magis proprie expriment monumenta, in quibus velut Ianus biceps fingitur Argus¹, tamen dubium esse nequit, quin *ἔνθα καὶ ἔνθα* etiam dici possit de oculis ea ipsa ratione, quæ in nostro monumento obtinet, appositis. Nam industria ita ficti videntur oculi, ut non recta via sed in utramque partem prospiciant. Quod ut statuamus etiam suadet vas illud pulcherrimum Rubustinum Wiener Vorlegebl. I. I. Tab.

¹ Expressa sunt apud Overbeck Atlas Tab. VII: 9 et 13. Cfr infra Nr II.

XII: 2, cuius auctor Argi corpus quattuor huius ipsius generis oculis tanta cum perspicuitate distinxit, ut ultra veri speciem res ascendat. Porro momentum facit, quod Argum bifrontem fingere ut magis ingeniose excogitatum, ita tempore posterius esse commentum, iam per se patet.

A sinistra parte Mercurius, quem canis sequitur, gradu suspenso procedit, nimirum ut vaccam furto surripiat. Iamiam germanus $\beta\omicron\upsilon\lambda\epsilon\psi$ sinistra manu funem, ut vaccam solvat, prensavit. Callidum autem abactorem iam conspexit Argus, ut scire liceat Mercurium conatum perficere non posse. Quo modo iam rem procedere putamus? Nonne tibi imaginem intuenti in mentem veniunt verba Apollodori $\epsilon\pi\epsilon\iota\delta\eta\lambda\alpha\theta\epsilon\iota\nu\ \omicron\upsilon\lambda\gamma\delta\omicron\nu\alpha\tau\omicron$, $\lambda\acute{\iota}\delta\omega\ \beta\alpha\lambda\omega\nu\ \alpha\pi\epsilon\kappa\tau\epsilon\nu\epsilon\ \tau\omicron\nu\ \text{Ἄργον}$. Sane optimum in modum his verbis illustratur scæna, quam pictura nostra exprimit. Dextra enim manus Mercurii ita formata est, ut eum lapidem ea tenere vel iamiam humo sublaturum esse divinemus. Negat quidem Conradus Wernicke, Pauly et Wissowa Realencykl. s. v. Argos, de nece Argi hoc loco cogitari posse, quoniam non minus Argus quam Mercurius inermis sit. Quod alterum nihil valet, cum antiquioribus in monumentis semper sine armis conspicitur Argus. Quonam autem modo Iovis nuntius eum interempturus sit, iam satis demonstrasse confidimus¹.

¹ Invat in memoriam revocare Persea eadem ipsa ratione antiquitus nullis armis ad Andromedam liberandam accedere lapidibusque, quos Andromeda ei adhibet, beluam aggressum esse. Cfr Annal. d. Inst. 1878 p. 301 sqq. Mon. d. Inst. X: 52.

Quoniam iam arborem, quæ pone vaccam cernitur, oleam illam Mycenensium in luco significare omnes consentiunt, omnia tantum non clamant, argumentum picturæ ex Aegimiea et Hesiodæa fabula haustum esse.

In calce perpauca disserere lubet de cane, quem Mercurium sequi supra diximus. Adhuc ad unum omnes mirum in modum consentientes statuerunt canem Argi esse eumque officii sui parum memorem caudam leniter atterentem furi se insinuare velle. Cui interpretationi, quæ inde crëdo profecta est, quod antea totam imaginem velut antiquitatis speciem captantem in risum depravatam esse censuerunt¹, ipsa species obloquitur. Canis videlicet ipsius Mercurii est, qui ut animal deo consecratum sæpe eum mandata Iovis pericientem prosequitur. Ita Mercurium cum cane suo tres deas ad Parim deducentem haud raro videmus. Conferas Journ. of Hellen. Stud. 1886 p. 202.

Canem Mercurio tribuendum esse, eam ad rem comprobendam, si quis insuper quærat argumenta, etiam

¹ Overbeck l. l.: "Das Gemälde ist offenbar komisch oder parodisch und zwar sowohl in den Formen der übrigens sorgfältigen Zeichnung wie in den Motiven der Handlung und in seinem nachgeahmt archaischen Stil . . . Auch der Hund ist parodisch behandelt; denn anstatt den Kuhdieb anzubellen oder sich gegen ihn zur Wehre zu setzen, ist er ihm freundlich entgegengelaufen und mit ihm umgekehrt und steht nun, auf Hermes zurückblickend, mit einem erhobenen Vorderfusse wie ein Vorstehhund vor der Kuh da, wartend der Dinge, die da kommen sollen." Hanc sententiam de quæsita antiquitatis specie in universum iure reiecit Wernicke l. l., sed nihilo secius parum sibi constans de cane eodem modo atque Overbeckius indicavit: "der neben ihm tänzelnde Hirtenhund scheint dem Gotte pflichtvergessen zu schmeicheln."

valet patera illa, quam delineandam curavit Masner Die Sammlung antiker Vasen und Terracotten im k. k. österreichischen Museum Fig. 24, in qua Mercurius cum cane suo operimento quodam ad suis imitationem obducto conspicitur, et ante omnia stela illa Delphi prope a theatro reperta, quam expressam habemus Bullet. de Corr. Hell. XIII (1889) p. 375, Tab. XII—XIII. In ea inter nuda nomina propria variasque figuras Ερμης dedicatas non minus quam novem canes insculpti insunt.

II. Amphora attica archaicæ artis nigris figuris ornata, quæ Romæ in collectione "Bassegio" servatur. Delineata exstat *Révue Archéol.* III (1846) p. 310, Overbeck K. M. Atlas Tab. VII: 9. Imago eandem fere præbet speciem, quam iam cognitam habemus, eatenus modo variatam, ut paullo amplius res processerit. Nam Argum, quem bifrontem quidem sed ceteroquin vera hominis figura expressit artifex, iam in terram detrusum gladio se iugulare parat Mercurius. Cum igitur deus iam gladio armatus sit, inermis etiamnunc restat Argus, ut dextra tantum manu quasi ad deprecandum sublata se defendere possit.

Ab altera parte Io sub vaccæ figura sinistrorsum alligata nisi fallor astat. Vaccam alligatam esse mihi quidem, quantum ex imaginibus, quæ mihi præsto sunt, iudicare licet, duo illi ductus, qui circum collum conspiciuntur, significare videntur. In testimonium voco verba Ovidii *Metam.* I: 630:

indigno circumdat vincula collo.

Pro olea autem locum pone vaccam occupavit Iuno,

quæ nulla re nisi nomine adscripto conspicua utraque manu porrecta cito provolat, nempe ut Mercurium a cæde custodis sui perpetranda avocet. Argus Mercuriusque non minus quam Iuno inscriptionibus designati sunt. De ceteris confer Vitet *Révue Archéol.* l. l., Engelmann l. l. p. 23 L, Overbeck l. l. p. 476 Nr. 14.

III. Tertium in quo vacca conspicitur Io monumentum hydria illa est quinti sæculi rubris figuris ornata, cuius iam supra obiter mentionem fecimus. Huius vasculi notitiam debemus Eugenio Petersen, qui primus id descripsit *Röm. Mitth.* 1893 p. 338 Nr. 17, quo tempore in collectione "Salvatore Pascale Alle Curti Presso S. Maria Di Capua" asservabatur. Quo iam post mortem possessoris devenerit nescio. Quæ hydria cum quantum compertum habeo adhuc restet inedita, de imagine hoc loco paullo copiosius disputare ex usu mihi videtur. Præsto mihi est delineatio, quam liberalitati Ludovici Pollack debeo, qui ut apographum — "Bause" quæ germanice dicitur — ab amico factum meum in usum converterem benigne mihi concessit; cuius insigni erga me benevolentiae gratias vel maximas et hoc loco agere licet.

Locum quandam sacrum videmus ara et columna insignem redditum, ex quo citato cursu fugit vacca, cui latus cingit homo barbatus, quem Panopten esse oculi totum per corpus nudum dispersi indicant. Fugiens dextra manu clavam vibrat retroque verso ore sinistram intendit in Mercurium, qui fugientes adurgens iamiam gladium stringens custodem assequi videtur. A sinistra parte adstat mulier, cuius in dextra manu

αλῆϊς ζζτωρ.αδῆη conspicitur. Sinistra sceptrum tenet. Sacerdos igitur templi est. A tergo eius vir quidam barbatus baculo innititur. Dextra latus comprehendens sinistram attonitus vel terrore percussus sursum intendit. Huic viro ab altera parte respondet mulier prope ab ara collocata, quæ eadem ipsa ratione eademque de causa utramque manum attollit.

Repræsentata igitur est liberatio Ius, id quod primo obtutu apparet neque principem editorem latuit. Neque ubi res agatur in obscuro est. Nam mulierem illam sceptrum et clavem, sacerdotum insignia, gerentem Iunonis sacerdotem esse vix est quod moneam, atque Mycenensium in luco Argum, cum a Mercurio opprimeretur, Ius custodiam egisse inde statuimus. Idem indicant et ara et columna non minus quam flores, quæ Argi sub pedibus germinant.

Quænam vero habenda est sacerdos illa? Ionem esse non posse iam inde proclive est videre, quod artificem bifariam eam et vaccam et sacerdotem finxisse cogitari nequit. Fieri quidem potest, ut nihil nisi ad locum sacrum indicandum sacerdos valeat. Quod si reapse denominanda est, Callithoes nomen, quam alteram Iunonis sacerdotem plane ab Ione diversam supra cognovimus, ei debere facere non possum quin credam.

Mercurius, cuius a cervice viatorum more petasus pendet, nullo attributo insignitus tunica brevi et chlamyde vestitus est. Dextro genu inflexo in Argum prosiliens iam manum admovit capulo gladii, quo unico custodem aggreditur ferro. Argus autem, quem in artis antiquissimæ monumentis inermem vidimus, in

dextra clavam vibrat, sed nihilo minus gladio cinctus est. Capiti imposito pileo, qualem piscatores et nautæ habere solent, pellis ab humeris dependens tergum sinistrumque lacertum tegit. Totum corpus nudum oculis conspersum est. Idem ille Panoptes igitur ante oculos versatus esse videtur pictori, quem familiarem nobis facit Apollodorus II: 4 W.:

εἵχε δὲ σῶτος ὁφθαλμοὺς μὲν ἐν παντὶ τῷ σώματι, ὑπερ-
βάλλων δὲ δυνάμει τὸν μὲν τῆν Ἀρκαδίαν λομαίνόμενον
παῖρον ἀνελών τῆν τούτου δορὸν ἡμψίσσατο.

Restant duo illæ figuræ, quæ alteri altera respon-
dens ab utraque parte imaginem cingunt. Virum Iovem
esse. Iunonem mulierem statuit Eugenius Petersen ea
re credo adductus, quod virum, qui eodem fere habitu
occurrit in aliis, quibus fabula nostra illustratur, monu-
mentis, Iovem vulgo dixerunt. Num autem id satis recte
sumpserint docti viri, dubium mihi videtur. Quod nudum
ponere hoc loco satis habeo. Infra alia monumenta
de ea re fusius disputandi nobis præbebunt occasionem.

Lyricorum poetarum Bacchylides, quem nuper se-
pulcrorum ex tenebris felicissimo casu recuperavimus,
unus, quantum scimus, Ius fabulam peculiari celebravit
carmine. Nam undevicesimo¹, quod ἸΩ ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ
inscribitur, in carmine poeta inde a versu quinto de-
cimo in singulis percensendis nullo modo immoratus
Inachi filiae historiam summatim exponit.

¹ Duodevicesimum carmen est editionis Blassii, qui septimum
et octavum unum esse carmen sibi persuasit.

Quod munus fortunæ pergratum licet ad Ius fata iam aliunde cognita novi prorsus nihil addiderit, tamen de historia fabulæ nostræ nonnulla haud contemnenda novo auctore addiscere possumus. Summa enim rerum fastigia etsi brevissime persequitur, paullo copiosius de Argo custode, quem Terræ filium nuncupat, eiusque nece agit. Postquam Hesiodeam narrationem aperte perstringens, custodem pervigilibus oculis undique obsæptum ut falleret, ne Maiæ quidem filio contigisse negavit, quonam modo a custode liberata sit Io, pro dubio relinquit. Quatenus ob contextum, qui hac in parte pessime mutilatus ad nos pervenit, iudicare licet, tres varias respexit narrationes, quarum primam custodem denique a Mercurio interfectum esse, Pieridas æruminarum finem custodi fecisse tertiam rettulit. Quid secundo loco positum fuerit, non expedio¹.

Iam Bacchylidem igitur varias Ius fabulæ formas novisse sponte intelligitur, quod de Argi cade utram utri præferret dubitavit. Quemnam autem auctorem in summa fabulæ adumbranda potissimum secutus sit, haud facile est assequi. Heroicum quidem esse poetam pro haud dubio habendum est, sed Ius patrem Inachum, Terræ filium Argum nuncupans in genealogiis ita ab Hesiodo recedit, ut Bacchylidem eum auctorem non esse secutum scire liceat. Ut autem ab Hesiodo longe abhorret, ita cum Aeschylo optime consentit, ut utramque

¹ Duo notandi sunt Bacchylidis verba refingendi conatus: Jebb proposuit ἐς τέλους τῆς ἔπειρας: Jurenka αὐτὰ γὰρ ἔλθουσιν scripsit: quorum neutrum in contextum Blassium recipere voluisse non est quod miremur.

narrationem ex uno eodemque fonte manasse ante oculos positum videatur. Quem in fontem infra de Aeschylo disputantes amplius inquirere volumus.

Ad fabellam illam de syringe, cuius cantu Mercurius Argi oculos in somnum composuit, spectare verba Bacchylidis

v. 35 sq. ἦ Περιόδες φέρουσιν ἄδ' ὅμῳ μέλει¹
καθέων ἀνέπαυσ[ιν ὀμέρην]

iam princeps editor Kenyon recte monuit. Bacchylidis igitur testimonio antiquissimam deprehendimus hanc narrationem, quam adhuc ex Ovidio² tantum picturis-que quibusdam parietum Pompeianis cognitam habuimus. Sed de Bacchylide quidem hactenus.

Nunc tempus est transire ad Aeschylum, quem iam ab initio optimum ad fabulam nostram cognoscendam constituimus auctorem. Qui cum non semel sed bis, et in Supplicibus et in Prometheo vineto, accurate et copiose totam Ius historiam exposuerit, quam fabulae formam summus ille tragicus tradiderit, nullo negotio enodari posse primo obtutu videtur. Quo saepius autem et attentius singulas fabulas perscrutati sumus, eo maior mihi quidem inter narrationes eiusdem auctoris diversitas intercedere visa est, ut eas ut coniungerem a me

¹ Versum duobus verbis suppletis ad sententiam recte sanavit Jebb. ² Ἰσχυρὸν καὶ ῥα coniecit Wilamowitz. Vult igitur Argi eadem finem imponere arumnis Ius. Sed hoc fabula non admittit. Nam usque ad adventum in Aegyptum Io malis laborat.

² Val. Flaccus et Mythogr. Vat. ex Ovidio pendunt.

impetrare nullo modo potuerim. Qua diversitate non satis perspecta cum editores, ut alteram fabulam alteri exaequant, emendatiunculis adhibitis vel lacunis signatis vel versibus damnatis contextum depravaverint, poetæ sententiam ut recuperemus, separatim de singulis fabulis paullo longiore disquisitione opus erit. Qua in re a Supplicibus, quam fabulam priorem docuisse Aeschylum constat¹, initium capimus.

In Supplicibus Danai filias, cum ab Aegypto profugæ Argos venissent, se eo potissimum confugisse profiteri et ab Argivis ut hospitio acciperentur flagitare, quod ab Argiva Ione genus ducerent, quis est quin sciat? Quam originem ut Pelasgo, Argivorum regi, comprobarent, inde a versu 291² chorum inter et regem hic sermo instituitur:

- XO. κληῖδος ὄχρον Ἥρας φασὶ δωμάτων ποτὲ
 ἴω γενέσθαι τῆδ' ἐν Ἀργείᾳ χθονί:
 BA. ἤν ὥς μάλιστα. καὶ φάτις πολλή κρατεῖ.
 295 XO. μή καὶ λόγος τις Ζῆνα μεχθῆναι βροτῶ;
 BA. ἄκρωπτά γ' Ἥρας ταῦτα τὰμπαλάγμματα.
 XO. πῶς οὖν τελευτᾷ βασιλέων νείκη τάδε;
 BA. βροῦν τῆν γυναικ' ἔθηκεν Ἀργεία θεός.
 300 XO. οἷκονν πελάζει Ζεὺς ἐπ' εὐκράϊρω βού:
 BA. φασίν, πρέποντα βουθόρω τήρω δέμας.
 XO. τί θῆτα πρὸς ταῦτ' ἄλλος γος ἰσχυρὰ Διός;
 BA. τὸν πάνθ' ὀρώντα φόλακ' ἐπέστησεν βού.

¹ Quæ contrariam in partem disputavit Weckleinius nihil valere, infra videbimus.

² Versus appinxi editionis Weilianæ.

- XO. ποῖον πανόπτειν οἰοβουκόλον λέγεις;
 305 BA. Ἄργιον, τὸν Ἑρμῆς παῖδα γῆς κατέκτανεν.
 XO. τί οὖν ἔτευξεν ἄλλο θυσιότμω βοί;
 BA. βοιλάττειν μύωπα κινητήριον.
 XO. αἷστρον καλοῦσιν αὐτὸν οἱ Νεῖλου πέλας.
 BA. τοιγάρ¹ νυν ἐκ γῆς ἤλασεν μακρῷ θρόμῳ·
 310 XO. καὶ² ταῦτ' ἔλεξας πάντα συγκαόλλως ἐμοί.
 BA. μὴ καὶ³ Κάνωβον καπὶ Μέμφιν ἔκετο·
 XO. καὶ Ζεὺς γ' ἐφάπτωρ χειρὶ φεθήει γόνον.
 BA. τίς οὖν ὁ Δῖος πόρτις εὔχεται βοός;
 XO. Ἐπαφος ἀληθῶς ῥοσίων ἐπώνυμος. κτλ.

Io igitur Argivæ Iunonis sacerdos est, quam Iovem ipsum compressisse fama ferebat. Quod cum Iunonem non lateret, irata dea puellam, ut Propertii verba mea faciam, cornua habere iussit, quo facto Iuppiter tauri speciosi forma statim assumpta denno in vaccam mutatæ virgini appropinquat.

Has alteras nuptias, quas Aeschylus solus diserte commemorat, ante oculos habuisse mihi quidem videtur Ovidius Amor. II: 19: 29

Dum servat Iuno mutatam cornibus Ion,
 Factast, quam fuerat, gratior illa Iovi.

et paullo dilucidius Ars Amat. I: 323, ubi de Pasiphae agitur, quæ se amore cum tauro coniungere gestiebat:

Et modo se European fieri, modo postulat Ion,
 Altera quod bos est, altera vecta bove.

¹ τοῦ γάρ "illucene" coniecit Tucker.

² καὶ correxit Tucker.

³ Scripturam debemus Tuckero. Codices habent καὶ μὴν.

Certiora testimonia si apud auctores frustra quaerimus, contra artis monumenta satis idonea nobis perhibent. Nam verissime monuit Ernestus Maass l. c. p. XXIX adn. 2 ad hanc Supplicum fabulam spectare picturam illam vasis Cæretani figuris rubris artis superioris descripti, quod novissime editum est in Wiener Vorlegebl. 1890/91 Tab. XI: 1. In ea taurus vere speciosus conspicitur, iuxta quem Mercurius gladio stricto barbaque adversarii sinistra comprehensa custodem Iunonium totum oculeum aggreditur. Ante taurum regio ornata in sella sedet vir barbatus, qui sinistra sceptrum tenens dextram sublatam fronti tauri admovet.

Repræsentat igitur pictura Argum a Mercurio occisum præsentem et tauro et rege quodam, absente Ione. Taurum autem habendum esse Iovem, qui, ut apud Aeschylum fert memoria, in bovem mutatus est, dubium vix esse potest. Nam frustra obnituntur Schoeneus, qui primus vas edendum curavit in annalibus instituti archæologici 1865 p. 147 sqq. Tab. IK, atque Engelmannus¹ Overbeckius² alii, qui principis editoris assecræ taurum pro vacca negligentia quadam artificis depictum esse contendunt. Schoeneus³ hoc sibi ideo persuaserat, quod

¹ L. l. p. 19 sq.

² K. M. Zeus p. 477 sq. Idem contra Maassium comprobare studuit Romanus Niestroj Observationes archæologicae ad Aeschyli fabulas pertinentes p. 8. His omnibus nuperrime etiam Wernicke adstipulatus est Antike Denkmäler Zeus p. 61. Tafel VI: 1.

³ L. l. p. 148. "Siffatta particolarità, che è priva affatto di ogni analogia nelle altre rappresentanze del mito, e della quale non danno notizia neppure gli antichi scrittori, che ne parlano, non può attribuirsi neppure alla imperizia del pittore, il quale tanto bene seppe caratterizzare tutte le altre figure".

neque apud auctores neque in monumentis ad taurum explicandum ullum invenire potuisset adiumentum. Unum autem dudum Ernestus Maass suppeditavit, ipse alterum adhibere posse confido. Quod vero Maassium refutantes ad Schoenei sententiam fulciendam protulerunt Engelmannus in lexico mythologico Roscheri s. v. Io et Romanus Niestroj l. c., veri simillimum vel necessarium esse "Argum custodem præsente Ione necari", optime redarguitur amphora illa Volcis reperta, olim Londinii in collectione "Hope" servata, quæ delineata est apud Panofkam Argos Panoptes Tab. III et apud Overbeckium K. M. Atlas Tab. VII: 12. Ibi enim Mercurium Argum interficientem cernimus, sed Io abest. Quare quoniam sententia eorum argumentis caret, ut artis monumento adhibito nostram stabiliamus, illud ipsum vas Clusinum, quod suam in partem vertit Engelmannus, consulere libet. Est catillus rubris figuris descriptus, quem editum habemus in actis archæologicis 1847 Tab. II et apud Overbeckium K. M. Atlas Tab. VII: 18. Ibi a tergo Mercurii, qui Argo mortiferam plagam infligit, non vaccam, ut Engelmannus vult, sed validum robustumque taurum cernimus, qui "acri cursu, cauda alte sublata scenam relinquit". Taurum esse ipse aspectus imaginis statim docet. Quid autem taurus sibi velit, nonne iam vides? In venerem ruens vaccam paullo ante solutam cursu petit. Iamiam etiam taurus e conspectu erit atque similem fere scenam ante oculos habebimus atque in amphora illa Volcensi iam allata, quæ Argum occisum Ione absente, præsente sene quodam sinistra manu baculum tenente

exprimit. Ita tantum in brevius contracta est scæna, quod deest vir ille, qui dextrum brachium in Mercurium porrigens intentis oculis rem contemplatur. Quid vero? Nonne et in vasculo Cæretano funiculus ille, qui conspicitur in arbore, qua a sinistra parte pictura includitur, vaccam ad eam alligatam fuisse Mercurium-que ea demum soluta custodem adortum esse, te admonet? Neque sine certamine eam liberare Mercurio contigisse, ramulus ille defractus, quem iuxta truncum conspicimus, mihi quidem testis est.

Cur autem, iam quærat quispiam, immobilis et tranquillus hic restat taurus? Nimirum quoniam vir ille, qui ante eum sedet, ratione nescio qua eum detinet. Nam falso credo contendit Engelmannus l. l. p. 21, virum illum manu Mercurium adhortari, ne truci vultu adversarii eiusque ferocitate deterritus de nece desistat, sed ut acriter instando intimideque percutiendo vaccam a custodia liberet¹. Credat Iudæus Apella, non ego! Prorsus nihil rei regi sedenti cum Mercurio atque Argi nece est, sed gestus ille sine dubio ad taurum solum spectat. Eatenus certe princeps editor rem recte dispexit. Atque rem ita se habere iam ipse status tauri dilucide demonstrat. Cum enim ceteris in monumentis a scæna aversus bos sit, hic ad ipsum regem conversus exstat. Neque dubitationem admittunt verba, quibus K. Masner de hac re disputat. Is enim, qui vas nostrum descripsit in libro, qui inscribitur *Die Sammlung antiker Vasen und Terracotten im k. k. öster-*

¹ Opinio Engelmanni ut fere semper Overbeckium assensorem adepta est.

reichischen Museum. ita verba facit p. 52: "Vor ihr — der in einen grossen Stier (sic!) verwandelten Io — sitzt auf einem mit Polster belegten Klappstuhl mit nach innen gewendeten Thierfüssen Zeus in ionischem Chiton und Mantel, r. Kranz im aufgenommenen Haare, mit der Linken das Scepter aufstützend, die Rechte beschwörend erhoben. *Dieselbe ist mit der Stirne des Thieres fast parallel und ihr viel näher als auf der unten angeführten, mangelhaft abgerollten Zeichnung.*"

Ex his, quæ breviter exposuimus, satis apparere puto gestum illum taurum spectare¹. Iam vero in ipso viro nova difficultas exoritur. Quemnam eum dicamus? An Iovem esse prioribus interpretibus concedentes Argi necem præsentem et Iove et tauro expressum esse cum Maassio facientes nobis persuasimus? His positis quid sibi velit gestus ille Iovis, equidem non assequor. Cum igitur neque hæc sententia nisi gestu illo ambigue explicato neque illa nisi pictori fide derogata stare possit, virum sedentem Iovem esse denegandum puto. Quis autem est? Id si exquirere volumus, primum nobis pervidendum est, quo pertineat inscriptio illa ΚΑΛΟΣ ΔΑΜΑ. quæ supra imaginem appicta est.

Engelmannus, cuius inventum plurimorum tulit assensum, ΚΑΛΟΣ ΔΑΜΑΣ "imagine prorsus neglecta"

¹ Non sine gaudio iam video Wernicke Antike Denkm. I. 1., ubi novissime de hoc imagine egit, eandem sententiam amplecti. Cum autem in tauro explicando sine ulla dubitatione partibus Engelmanni accesserit, ei nihil reliqui fuit, quam ut Schoeneo adstipularetur gestum esse Iovis, quo vaccam sanare atque in hominis figuram mutare vellet.

legendum esse sibi persuasit. Quæ sententia ea potissimum nititur re, quod "ΔΑΜΑ ΚΑΛΟΣ etiam alibi inveniatur, litera vero Σ præcipue in fine verborum sæpius deleta sit." Alii ΗΗΗΠΟΔΑΜΑΣ proposuerunt¹, quod tamen vel ideo reiciendum est, quod quinque literis ante Δ locus non est. Constat enim inscriptionem re vera multo propius a fronte tauri abesse, quam e delineatione perspicitur. In testimonium voco verba Masneri l. l.: "unmittelbar an das Horn anschliessend ΔΑΜΑ". Engelmami vero scriptura, quantumvis felicem eventum habuerit, nonnihil in se habet offensionis, quod inscriptiones amatoriae, Lieblingsinschriften quæ germanice dicuntur, tantum non semper, quod sciam, vocabulum *αλός* post, non ante proprium nomen scriptum exhibent. Id etiam cadit in ipsam illam inscriptionem, qua opinionem suam confirmare studuit. Accedit quod verbum *αλός* ita supra bovem ascriptum est, ut vix fieri possit, quin ad ipsum taurum spectet. Hoc iam Schoeneus recte videns integram inscriptionis formam ΔΑΜΑΛΟΣ reconcinnare quamvis dubitanter temptavit, quam scripturam autem propterea reiciendam putavit, quod id vocabulum ante tertium nostri ævi sæculum apud scriptores non legeretur. Hoc autem nihil ob stare nuperrime luculenter docuit Bacchylides, apud quem haud pauca invenimus vocabula, quæ serioris tantum ætatis auctorum testimoniis nitebantur. Exempli collegit Kenyon Introd. p. XLV adn. 2.

Recipiens igitur quod Schoeneus omisit utroque

¹ W. Klein Meistersign.² p. 162. Wernicke Lieblingsnamen p. 69.

verbo ad taurum relato ΚΑΛΟΣ ΔΑΜΑΛΟΣ vel potius ΔΑΜΑΛΗΣ, quæ altera vox iam apud Aristotelem exstat, legere velim. Hanc scripturam ut recipiam eo magis adducor, quod Io vacca apud auctores haud raro δάμῃλις¹ vel δαμάλη² appellatur.

Verumenimvero quomodocumque hæc res se habet, ad nomen viri sedentis eruendum certe nihil valet inscriptio. Quam ob rem num alia pateat via nobis circumspiciendum est. Ansam fortasse præbet Nonnus Dion. III: 258 sqq., qui locus dignus videtur, quem integrum hic apponamus.

- ἔστι πόλις κλυτὸν Ἄργος, ἐδῆθλιον Ἴππιον Ἥρη,
 νήσου Τανταλίδας μετόρφαλος. ἐνθάδ' ἐκὼρην
 260 θηλυτόκοις ἔσπειρε γοναῖς εὐπάρθενον ἀνῆρ
 Ἴναχίης. Ἴναχίης ὀνομακλυτὸς ἄστος ἀρόρης,
 νησιόλος, καὶ φρικτὰ πολιτισσόχοιο θεαίνης
 ὄργια βυσσοδόμευε θεηγόρα μύστιδι τέχνη
 πρεσβυγενής· καὶ Ζήνα, θεῶν πρόμον, ὄρχαμον ἄστρον,
 265 γαμβρὸν ἔχειν ἀπέειπε. σέβας περὺλαγμένος Ἥρης,
 ταυροφύης ὅτε πόρτις. ἀμειβομένοις προσώπων,
 εἰς ἀγέλην ἄγρυπνον ἐλάυνετο σύννομος Ἴω
 καὶ δαμάλης ἄγρυπνον ἐθήκατο βουκόλον Ἥρη
 ποικίλον. ἀπλανέεσσι κεκασμένον Ἄργον ὀπωπαῖς.
 270 Ζηγὸς ὀπιπευτήρα βοοκραίρων ἡμεναίων,
 Ζηγὸς ἀθητήσιοι, καὶ ἐς νόμον ἦ' ἐκὼρην,
 ὀρθαλμοὺς τρομέουσα πολυγλήγοιο νομήρος.

¹ Bacchylides 19: 24. Lucian. passim.

² Nonnus Dion. III: 268.

Ut poeta igitur Iovem filiae amatorem finxit aversantem Inachum, fidelem Argivæ Iunonis sacrorum custodem, ita vasis pictor sedentem regem manu taurum libidine stimulatum a vacca insequenda detinentem in scenam induxit, ut a vero non multum aberrasse mihi videar, si Ius patrem, sive Pirenis sive Inachi nomen ei indere volumus, in pictura nostra repræsentatum statuo. Quæ sententia haud leviter confirmatur alio vasculo collato, amphoram dico illam Londinensem Volcis repertam, quam iam sæpius attulimus. Nam in ea senex ille, qui innititur baculo, dextram versus Mercurium protendens eodem fere gestu atque Iuno in amphora illa attica supra p. 31 Nr II examinata Iovis nuntium a cæde Argi perpetranda revocat. Id certe mihi dabit quicumque mente non occupata ad imaginem explicandam accesserit¹. Hinc quod sequitur, virum Iovem non esse, quippe qui ipse Mercurium ad Argum interficiendum allegaverit, eius rei si insuper testimonium invenitur, nihil deest argumentationi. Testimonium præbet baculus ille, quo innititur vir. Eum Iovi non convenire nemo non videt. Quod quamvis ingenue professi sint interpretes, Iovis nomen viro tribuere non dubitarunt. Quorum quod alter, Engel-

¹ In hanc sententiam iam princeps editor Panofka disputavit Argos Panoptes p. 95 sq.: "Es wird schwer zu entscheiden, ob diese Worte zum Morde anmahnen, oder davon abrathen . . . Wahrscheinlicher kommen sie wohlwollend dem Argos, und Schonung für ihn erbittend von einem Manne, welcher den Ort Nemea, wo Argos die Io weidete, als Demos zu vertreten bestimmt ist." Verum igitur tetigit, quamvis in vanam illam de loci deo opinionem, quæ eius temporibus grassabatur, aberraverit. Quam opinionem suo iure redarguit Overbeckius J. 1.

mannus De Ione p. 22, cuius ex auctoritate hæc opinio pendet, vasculo Cæretano ad arbitrium explicato in hanc sententiam inductus est, alter, Overbeckius K. M. Zeus p. 479 satis futtili ratione¹, si ratio est, nisi de Iove cogitari non posse pro certo ponere non veritus est, uterque pari modo, id est ex præiudicata de gestu illo opinione, errat.

Omnis autem dubitatio, si qua adhuc inhærere potest, tolletur ex comparatione hydriæ illius ineditæ, de qua supra p. 32 Nr III fusius egimus. Ea enim figuram adeo nostræ consimilem exhibet, ut eundem utrobique expressum esse in dubium revocari nequeat. Eius autem sinistram sublatam vultumque stuporem exprimere vidimus. Quare cum etiam in hac imagine Iovem agnoscere velit Eugenius Petersen l. l., haud sine causa eum monemus stuporem minime Iovi convenire ad spectaculum, in quod oculos convertit. Accedit quod tota figura, quæ latus dextra manu comprehendens pede pedi transverso superimposito baculoque agresti nodosoque alæ sinistræ supposito paullo neglegentius sustinet artus, etiam ea maiestatis specie, quæ in amphora Londinensi viro abiudicari nequit, prorsus caret, ut vel ob

¹ Verba eius hæc sunt: "es wird sich niemals läugnen lassen, dass diese Figur ihrer ganzen Erscheinung nach am allerersten an Zeus erinnert, den auch Schöne und wengleich zweifelnd. Engelmann annehmen, und der, Hermes zum Zuschlagen ermunternd, nicht ihm Einhalt gebietend, vollkommen in die Situation passt. Die einzige Schwierigkeit, welche dieser Namengebung entgegensteht, ist der Stock mit Krücke oder Haken, welchen anstatt des bei Zeus voranzusetzenden Scepters diese Figur in der linken Hand hält und zu dem sich bei einem sichern Zeus wohl kaum ein wirkliches Analogon finden wird."

eam rem a Iove aliena mihi videatur. Quod si Inachum Iunonis templi custodem agnoscere volumus, hæc omnia facillime explicari, vel maxime incredulis approbari posse confido.

Quæ si vere disputata sunt, tres imagines iam examinatas eundem repræsentare apparet, quem in nomine nullo modo hærens Inachum vel Pirenen dico.

Sed hæc quidem hactenus. Iam ad reliquam narrationem pergamus. Cum igitur ne transformatione quidem virginis, quin Iuppiter cum ea congregaretur, Iuno impedire posset, ne iterum fieret ut prohiberet, custodem, qui omnia videre posset, Argum Terræ filium vaccæ addidit. Qua re tamen dea haud multum profecit, nam, ut est apud Ovidium Amor. II: 2: 45 sq.

Dum nimium servat custos Iunonius Ion

Ante suos annos occidit.

Nam cum Argis ἐν λευκῶνι βουχίλῳ — canit chorus

v. 538 sqq. παλαιὸν δ' εἰς ἔχνος μετέστην

μάτερος ἀνθονόμου ἐπωπίας.

λευκῶνα βούχilon, ἐνθεν Ἴω

οὔτερον ἐρεσσομένην

τρέγει ἀμαρτίνοος κτλ.

et Epaphum vindicem invocat v. 49 sq. ἐν ποιονόμοις ματρός ἀρχαίας τόποις, ad quæ scholiasta: ἐν Ἀργεῖ. οὗ ἐνέμετο ἡ Ἴω. — vacca ab Argo inspicitur, Mercurius a patre immissus subito eum interemit. Quo facto eo maiore ira in pelicem commota

Inachiae Iuno pestem meditata iuvencae
novum suscitât monstrum, cui nomen asilo

Romanum est, oestrum Grai vertere vocantes.

Qua formidine percussa misera vacca *μαυνομένη πόνους ἀτίμοις ὁδόναις τε κεντροδολήσει* *Θυῖας Ἥρας* (v. 562) acri cursu per terras errat, donec in Aegyptum ad Nilum pervenit. Hic tandem Iuppiter horribiles, quas uxor in eam exercuerat, iras præcidit. Cuius rei luculentissima habemus testimonia v. 571 sq.

καὶ τότε δὴ τίς ἦν ὁ θέλειας πολὺπλαγῆτον ἀθλίαν
οἰστροδόνητον ἰώ:

v. 586 sqq. τίς γὰρ ἂν κατέπαυσεν Ἥ-
ρας νόσους ἐπιβρόλους:
Διὸς τὸδ' ἔργον.

et v. 1065 sqq. Ζεὺς ὅσπερ ἰώ
πημονῆς ἐλόσσετ' εἶ
χειρὶ παωνίᾳ κατατρεθών.
εὐμενεῖ βίᾳ κτεῖνας.

Diuturni igitur erroris fine facta menteque vaccæ red-
dita ibi tandem Iuppiter adamatam, quam uxor tam
diu ei denegarat, manu iniecta suam sibi vindicat de-
sideriumque suum explet. Fetuque ex Iove suscepto
Io peperit filium, qui ἀλγῆθῶς ῥυσίων ἐπώνυμος Epaphus
nominatur, ex quo Danaï filiae se oriundas profitebantur.

In hac Supplicum fabulae narratione, quam paucis
adumbrare conati sumus, in primis premendæ sunt
triplices illæ Iovis cum Ione nuptiæ, quarum Iuno me-
mori semper ira in omnes mulieres commota, quas
Iuppiter amore dignatus erat, iteratas poenas exigit,
donec in Aegypto victa de ira cedere coacta est. Quas
nuptias editores mirum in modum despicientes in erro-

res inducti codicum memoriam vel laceram vel insiticiis versibus inquinatam putantes alii aliis modis ut sanarent operam dederunt. Quos omnes refutare longum est; uno cum Ernesto Maass nobis agendum est, qui novissimus peculiari illo libello iam sexcenties a nobis citato hac de fabula præclaro acumine et maiore doctrina, quam ut a nobis laudetur, disputavit. Nam doctissimus ille vir nuptias in Aegypto factas apprime vehementer negat in eo præcipue nitens, quod iam Argis bis Io usus est Iuppiter, "ut gravida facta terrarum per orbem longinquo itinere et diuturno erravisse censenda sit necessario, ἐπεὶ ὅτι ἀποτρόχαι εἰσὶν ἀθανάτων teste ipso Neptuno λ. 249. Quodsi paritura Io in Aegyptum pervenit, iteratæ Iovis cum gravida nuptiæ nec fingi serio nec tolerari ullo pacto possunt."¹ Hanc ob causam e dialogo illo regem inter et Danaï filias versum 312 extrudere vult, præsertim cum et id offensionis habeat, quod dialogi stichomythiam interrumpat.

Quæ sententia ne stare non possit vereor. Quod enim primum ad stichomythiam interruptam attinet, id argumentum nihili esse iam ex ea ratione, qua supra Tuckerum² secuti dialogum dedimus, nemo non videt. Atque totum dialogum, in quo restituendo mirum quantum editores nullo fructu desudarunt, ita disponendum esse ut credam, iam ea re adducor, quod codicum memoria immutata aptissime procedit diverbium optimeque coeunt omnia. Et singula si spectas, versum 295 regi dari non posse, id quod iam Weilius vidit, inde

¹ L. I. p. IV.

² The Supplines of Aeschylus by T. G. Tucker. London 1889.

merito colligitur, quod nec μή interrogativum hic locum habet, nec veri simile videtur regem, qui Ionem utique fuisse Iunonis sacerdotem multamque eius rei famam obtinere affirmavit, recenti negotio quasi se ipsum reprimentem addere μή καὶ λόγος τις e. q. s. Ne enim Weckleinii aliorum vestigiis insistens me obiicias, regem ita interrogare “περὶ γνωστῶν πρὸς πραγμάτων θέλοντα νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ χοροῦ, εἰπόντος ὅτι κατὰγεται ἐκ τοῦ Ἀργίου.”¹ Nam sane ridiculum in modum inquirentis partibus defungitur rex, qui ne minime quidem incredulus puellis quæ respondeant ipse pæne subiicit. Præter ceteros in testimonium voco versus 300 et 306. Contra omnia tantum non clamant nullo modo de inquisitione quadam hoc loco agi. Colloquium est, quo Danaides regem de proaviæ fatis admonentes originem suam ei comprobant. Ipse rex, quatenus illa comperta habet, interrogantibus puellis benigne respondet, deinde autem ut de Ius in Aegypto eventibus “utpote in terra longinqua” ei non satis cognitis edoceatur, ipse studio elatus interrogantis partes suscipit. Ita ex optato διδαχθεῖς fit de Argiva puellarum origine. Conferas præterea Tuckerum ad hunc locum.

Si autem versus 295 choro tribuendus est, quo modo ceteroquin per stichomythiam disponendum sit diverbium, dubium esse nequit. Cur enim lacunas signemus, ne minima quidem subest causa, quoniam ad sententiam prorsus nihil deest. Quæ contrariam in partem disputavit Weckleinius, nugæ sunt. Denique, ut nihil prætermittam, legentes admoneo momentum

¹ Adnot. in v. 300 ed. Zograph.

etiam facere, quod versus 308 nisi chori in ore intelligi non potest.

Tantum igitur abest, ut versus ille 312, ex quo profecti sumus, interrumpat stichomythiam, ut non videam quonam modo nisi et ea perturbata et læsa sententia abesse possit. Quo demonstrato proximum est quærere, num ipsum argumentum fabulæ, quod versum deformare contendit Maassius, eum respuat. Hoc ut extricemus, ea, quæ scripsit ipse poeta, diligenter pensitare et examinare necesse est. Nam Homericum illud testimonium, quo nititur doctissimus ille vir, per se vix tantum valere, ut quasi fundamentum totius disquisitionis in eo ponere liceat, mihi sine dubio concedes. Mecum igitur consideres Aeschylum fabulam nostram ita exposuisse, ut ipse cardo rerum in Iovis cum uxore certamine versetur. Singula post furta mariti Iunonem novo malo pelicem cruciantem finxit, quare post iteratas demum nuptias Argum vaccam custodientem induxit. Quod poetam ipsum novasse mihi persuasissimum est ¹.

Quidquid autem cavet uxor coniugi invidiosa, victor abiens Iuppiter facili negotio id quod voluit assecutus est. Denique cum quasi victam se iam professa iræ tantum ac dolori indulgens vaccam errabundam et vesanam oestro immisso vexare perseverat, etiam hoc

¹ Aeschyli exemplum hac in re duxit Lucianum Dial. Deor. III, ubi Iuppiter ipse rem Mercurio ita exponit: *ζηλοτοπήσασα ἡ Ἥρα μετέβαλεν αὐτήν — τήν τοῦ Ἰνάρχου παῖδα — καί νῦν ἄλλο τι θεινόν ἐπιμεμηχάνηται: τῇ κακοδαίμονι· βουκόλον πινά πολυόρματον Ἄργον τοῦνομα ἐπέστησεν, ὃς νέμει: τήν δάμαλιν ἄσπινος ὢν.*

cruciatu liberata apud Aegyptios Io haud dubie in manum Iovis convenit. Nonne et tum nihilo secius vel potius etiam magis quam antea id ipsum transactum esse, de quo tota contentio fuerat, ipsa rerum ratio necessario flagitat? Probe enim tenendum est Aeschylum nullo loco usum esse verbis, ex quibus cogi possit Iovem in Aegypto desiderium suum exuisse Iunonemque blandis verbis iure iurandoque coniugis delenitam a pelice persequenda destitisse. Ovidius quidem rem ita sibi finxit, sed hoc Aeschyleum non est. Aeschylus contra et deorum reginam fati necessitati subiectam facit, nam ἐπωνυμία δ' ἐπεκραίνετο μόρσιμος αἰών, ἐδλόγως Ἐπαφόν τε ἐγέννασεν sc. ἡ βούς, id est, fatalis implebatur vita verumque Epaphum vacca in lucem edidit¹. Fata igitur secundum hanc Aeschyleam memoriam tulerant Epaphum ex Ione oriturum esse, quare Iuno frustra obnititur.

Huc accedit quod, me si audias, nuptias apud Aegyptios poeta ipse quamvis breviter et subobscure indicat. Ne enim de versibus 580 sq.

λαβούσα δ' ἔρμα Δίον ἀψευθεῖ λόγῳ
γείνατο παῖδ' ἀμεμπτῇ

loquar, quæ verba in eam sententiam trahi posse, "ut Io infantem reapse ab ipso Iove conceptum antea — in

¹ Difficillimos versus recte intellexisse mihi videtur Tuckerus, qui allato loco Aristoteleo Cæl. 9: 15 αἰών· τὸ τέλος τὸ περιέχον τὸν τῆς ἐκάστου ζωῆς χρόνον verba illa μόρσιμος αἰών ad hunc modum explicat: "a life, a living being, of such sort as the fates allowed was being brought to accomplishment." Eandem fere interpretandi viam iam ante Tuckerum Weilius ingressus est.

patria nimirum — apud Aegyptios peperisse dicatur¹, non infitior, quamquam ea ita accipi debere nequaquam credo, hoc innui mihi videtur duobus illis locis, vv. 576, 1069, ubi Iuppiter Ius mala in Aegypto βία et ἀπειράντω σθένει sistere dicitur. Quibus de versibus, cum et obscure comparati et addubitatae fidei sint, diversissimas in partes abierunt virorum doctorum iudicia neque a me eos recte intellectos esse affirmo, sed haud scio an Tuckerus, quamquam ceteroquin iudicium meum ab eius segrego, et hic verum viderit. Is enim ad vocem βία explicandam in memoriam revocat locutionem illam βιάζεσθαι γυναικα. Certe quonam pacto divinae manus contagione, ita fere Maassius, humanam formam vaccæ reddere, vim licet benevolam ei afferre dici possit, equidem non assequor. Et quod gravissimum est, nullus Supplicum fabulam perlustranti occurrit locus, quo Ionem humanam formam recuperasse demonstraretur. In describenda Ione laboribus exsoluta poeta et de insania et de errore verba facit, nusquam autem de transformatione corporis verbum ullum dicitur. Sunt quidem, qui hanc

¹ Hæc est sententia Maassii l. l. p. V. Atque ita fabulam etiam rettulit Lucianus, qui Dial. Mar. VII Zephyrum Notumque de Io vacca, quam Mercurius per mare in Aegyptum ducit, hunc in modum colloquentes facit: N. ταύτην, ὦ Ζέφυρε, τὴν θάμαλιν, ἣν διὰ τοῦ πελάγους εἰς Αἴγυπτον ὁ Ἑρμῆς ἄγει, ὁ Ζεὺς διεκόρευσεν ἀλοῦς ἔρωτι: Z. ναὶ, ὦ Νότε· οὐ θάμαλιν δὲ τότε ἀλλὰ παῖς ἦν τοῦ ποταμοῦ Ἰνάχου· γυνὴ δὲ ἡ Ἥρα τοιαύτην ἐποίησεν αὐτὴν ζήλοισι πῆσασα, ὅτι καὶ πάντα ἑώρα ἐρωῶσα τὸν Δία. N. γυνὴ οὖν ἔτι ἐρᾷ τῆς βοός; Z. καὶ μάλα, καὶ διὰ τοῦτο εἰς Αἴγυπτον αὐτὴν ἔπεμψε καὶ ἡμῖν προσέταξε μὴ κομαίνειν τὴν θάλατταν ἕστ' ἂν διανήξῃται ὥς ἀποτεκνοῦσα ἔκει — κνεῖ γὰρ ἡ δὲ θεὸς γένοιτο καὶ αὐτὴ καὶ τὸ τεχθῆν. Eodem modo, id quod gravior est, rem persecutus esse videtur Bacchylides v. 40 sq.

sententiam Aeschylo obtruserint, v. 1067 *κατασχεθών*, quod codices habent, scribendum esse contententes magis quam demonstrantes. Quid vero est, obsecro, cur codicum memoriae fidem derogemus, modo nullo praeiudicio imbuti ad eam aggrediamur? Si enim vocabulum *κατασχεθών* cum iis, quae praecedunt, coniungimus, id quod iam Schützius monuit faciendum esse, omnia ni prorsus fallor bene se excipiunt hunc in modum:

Ἰὼ πημονᾶς ἐλύσατ' εἶ
 χεῖρ' ἐκ παωνίᾳ κατασχεθών,
 εὐρενεῖ βίῃ κρίσας.

κατασχεθών igitur idem fere est ac *παύσας ἀντίγν* et poeta hoc loco nihil aliud dixit nisi Iovem sanantis manus contrectatione vesanae vaccae mentem reddidisse errorumque eius finem fecisse. Nam error et insania, quarum rerum altera ab altera segregari non potest¹, νόσοι ἐπιβουλοὶ Ἥρας existimandi sunt, quos Iuppiter *κατέπαυσεν* (v. 586 sq.). Atque ipsi liberationi Ius hoc loco plurimum tribuendum esse, ipsum argumentum rerum docet. Implorant enim chori puellae Iovem, ut ipsas a patruelium matrimonio vindicet, quippe qui proaviam miseriis liberasset.

Neque melius alterum procedit testimonium, quo transformationem corporis demonstrari posse opinati

¹ Ipse βουλάτης μὶν ἵππε, quem oestrum Aegyptii vocant, fuit, qui vaccae quasi vecordia exagitata in errores ageret. Cfr v. 540 sqq. εὐρενεν Ἰὼ σῆτροφ' ἐρεττομένην ψεύγεται ἀμαρτίνας, πολλὰ βροτῶν διαμειβομένην ψῆλα κτλ.

sunt. Ita enim accipienda esse crediderunt verba illa
v. 578

δακρύων δ' ἀποστᾶζει πένθιμον αἰδῶ

cum lacrimas fundere hominis, non bestiae sit. Quod
ut refutemus, satis sit adhibere Ovidium, qui Met.
I: 641 sqq. vaccam nondum mente captam patri atque
sororibus quæ sit aperientem his verbis induxit:

Naides ignorant, ignorat et Inachus ipse,
quæ sit: at illa patrem sequitur sequiturque sorores
et patitur tangi seque admirantibus offert.

Decerptas senior porrexerat Inachus herbas:

645 illa manus lambit patriisque dat oscula palmis
nec retinet lacrimas et, si modo verba sequantur,
oret opem nomenque suum casusque loquatur.

Mentis igitur compos facta vacca graves casus suos
deplorat, quod iam scholiasta ad versum illum ascri-
bens ἐννοῶσα ὁ πένθινον recte dispexisse mihi videtur.

Quodsi poeta vaccam in Aegypto humanam formam
recuperasse nusquam diserte statuit, non est cur talem
transformationem ei imputemus. Nam Epaphum, Ius
filium, ubique totius Supplicum fabulæ Apin Aegyp-
tiorum esse in aperto est. Id sibi persuasum habebat
Aeschylus, qui hanc fabulam cum scriberet quæ anti-
quitus tradita erant pie religioseque accepit. Apis au-
tem ex bove nascitur. Nonne igitur etiam Ionem vaccæ
sub forma Epaphum peperisse nostrum putasse iam
per se vero proximum videtur?

Quibus expeditis ad alia et graviora patet iter.
Filius Ius unde nomen traxerit optime edocemur v. 314,
ubi disertis verbis dicitur Ἐπαφὸς ἀληθῶς ῥυσίων ἐπώ-

νομος. Hæc ῥύσια quæ sint collatis aliis Supplicum locis optime efficitur. Versu 727 sq. Danaus chorum præmonet

ἴσως γὰρ ἂν κήρυξ τις ἢ πρέσβυς μὲλοι.
ἄγειν θέλοντες ῥυσίων ἐφάπτορες

et v. 412 Argivorum rex sibi etiam cavendum esse profitetur

καὶ μήτε θήρης ῥυσίων ἐφάψεται.

His ex locis Aeschyleis apparet ῥυσίων ἐφάπτεσθαι idem valere ac sibi asserere aliquid eumque ῥυσίων ἐφάπτορα dici, qui alieno cuidam, ut suum sibi vindicet, manus affert¹. Quare cum Danai filiae ut proaviæ gloriam instauret Iovem invocantes conclamant v. 535

γενὸν πολυμυθέστορ ἔφαπτορ Ἴωός

præludere mihi videntur ad ipsam illam sanantis manus contrectationem, qua eum Ionem ab uxore acerbissime vexatam in libertatem asseruisse suamque sibi vindicasse supra statuimus. Hæc igitur ῥύσια illa sunt, ex quibus Epaphus vere denominatus est filius. Eum autem ex ipsa liberatione matris denominatum esse, vix alia ratione probabiliter expediri posse videtur, nisi ut procreatio quædam cum ea connexa fuerit. Neque eius rei desunt argumenta. Et ipsa rerum ratione et definito scriptoris testimonio hanc opinionem insigniter confirmari iam vidimus. Licet enim verba illa v. 1068

εὐμενεὶ βίῃ κτίσας

¹ Conferas quæ de hac re docte et sagaciter disputavit Maassius l. l. p. IX.

quod ad structuram attinet implicata sint difficultatibus, quas me nequaquam pro certo dissolvere posse ingenue fateor, ad sententiam tamen haud dubie verum assecutus est Schützius hanc interpretationem proferens: *benerola vi genus nostrum condidit*¹. Quod si quis *κατάχρητον* vel *ἐλεῦθεῖραν* subaudire mavult, ne ita quidem argumentatio mea infringitur.

Quæ cum ita sint, satis demonstrasse mihi videor, non esse cur ut argumentum fabulæ deformantem uncis includamus versum, qui disertis verbis proloquitur quod et ceteroquin haud obscure innuitur, nempe Iovem etiam in Aegypto cum vacca congressum esse. Atqui, ut tandem aliquando longas post ambages unde profecti sumus revertamur, post ea, quæ iam disputavimus, dubium esse vix possit, quem in modum accipiendus sit versus ille, de quo agitur, 312

καὶ Ζεὺς γ' ἐφύπτωρ χεῖρ' ἐτίθει γόνυ.

Nimirum verba illa *ἐφύπτωρ χεῖρ'* — id quod verbo memorasse satis est — ad ipsam liberationem Ius spectant totumque versum ita fere interpretari velim: *Atque Iuppiter eam manu iniecta in libertatem asserens procreavit progeniem.*

Ne quis autem obiiciat repugnare quæ ceteris locis Supplicum fabulæ de procreatione Epaphi commemorantur. V. 17 sqq. chorus ipse se glorians appellat

¹ Ad hanc Schützii interpretationem communiendam, si quid video, valet versus 171 sq., ubi Danaides appellant Epaphum *παῖδα, τὸν ἀντόζ* — scilicet ὁ Ζεὺς — ποτ' ἔκτισεν γόνυ.

γένος τῆς οἰστοροδόγου
 βροδς ἐξ ἐπαφῆς καὶ ἐπιπνοίας
 Διός

quibus verbis puellas genus suum procreatione quadam ex bove a Iove adamata oriundum esse dicere voluisse facile intelligitur. Nam inter ἐπαφῆν et ἐπίπνοϊαν ita distinguendum esse, ut ἐπαφῆ divinae manus contagio sit, qua in humanam formam redacta, afflantis dei contagio ἐπίπνοϊα, qua sanata sit virgo, iam ob eam rem Maassio condonare non possumus, quod Ionem humanam formam omnino non recuperasse nobis persuasimus. Et ne si falsa quidem hæc opinio nostra esset, ratio-cinatio eius valeret. Vereor enim, ne meras philosophicas rationes poetæ imputare huius modi distinctio habenda sit. Atque grammaticam rationem si spectes, ἐπαφῆ καὶ ἐπίπνοϊα idem valere atque ἐπαφῆ ἐπιπνέουσα, substantivo pro adiectivo supposito, nemo credo negabit. ἐπιπνεῖν, εἰσπνεῖν. πνεῖν autem frequenter de re amatoria usurpari satis constat. Cuius rei editores, quos ipse adeas, exempla luculenter congesserunt. ἐξ ἐπαφῆς καὶ ἐπιπνοίας igitur idem esse mihi videtur atque ἐξ ἐπαφῆς ἐρωτικῆς. Quocum optime congruit, quod Epaphus ἐξ ἐπιπνοίας Ζηγὸς ἑρῶς appellatur v. 45¹. Abunde hæc dicendi ratio etiam demonstratur v. 576 sq., ubi θεῖαι ἐπίπνοϊαι coniunguntur cum ἀπημάρτω σθένει, quæ locutio ad illud εὐμνεῖ βίη respondere omnes editores viderunt.

¹ Rectissime igitur, ut mea quidem fert opinio, huic versui appinxit scholiasta ἐξ ἐρωτικῆς διαθέσεως.

Atque verbo ἐπαφῇ poetam verum coitum significare potuisse non negabunt, qui memoria tenent eroticum illud fragmentum Papyr. Grenfell Nr 1, ubi eodem ipso sensu dicitur χρωτίζεσθαι. quod χρωτίζεσθαι. ἐν χρῶ συνεῖναι: explicant¹. Neque cur per ambages locutus sit Aeschylus in obscuro est. Aegypticam nimirum traditionem respicere voluit, quam secundum Apis-Epaphus ἐπαφῇ proprie dicta procreatus est². Quod ut statuam eo magis permoveor, quod Supplicum in fabula etiam alia exstat res, de qua sibi non satis constans fuisse videtur poeta. Quamquam enim priore in fabulae parte Io in vaccam transformatam esse disertis verbis statuit, tamen nihilo minus adventum eius in Aegyptum describens Danaidum chorum ita canentem facit v. 564 sqq.:

βροτοὶ δ'. οἳ γὰρ τότε ἦσαν ἔννομοι,
 γλωρῶ θείματι θορυδὼν
 πάλλοντ' ὄψιν ἀήθη,
 μιξόμβροτον ἐσσεύωντι θυσχέρες βοτόν.
 τὴν μὲν βοός, τὴν δ' αἶ γυναι-
 κός· τέρας δ' ἐθάμβουν.

Quæ antea igitur mera genuinaque vacca fuit, quacum ut congredereetur tauri formam induere Iovi necesse fuit, nunc monstrum ex humano et beluino corpore

¹ Confer H. Weil *Revue des Études Grecques* IX p. 173. Eodem ipso modo "tangere", "contingere" apud Romanos adhibentur.

² Plutarch *Moral.* p. 718 τὸν Ἑπὶ λοχεύεσθαι φασὶν ἐπαφῇ τῆς Σελήνης. Herod. III: 28 ὁ δὲ Ἑπὶ οὗτος ὁ Ἑπαφος γίνεσθαι μύσχος ἐκ βοός . . . Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν βοῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατεσχεῖν, καὶ μὲν ἐκ τούτου τίπτειν τὸν Ἑπὶ.

commixtum inducitur. Hanc inconstantiam nomine inde proclive est explicare, quod quæ apud Argivos de Ione tradebantur atque quæ de Aegyptiacæ Isidis figura cognita habebat ut in unum conflaret, quamvis religiose studuerit, poetæ non satis contigit? Nam locutione illa *μεξόρροτον βοτόν* Isin, deam Aegyptiorum, cuius imaginem feminae sub specie bovino capite imposito sæpissime effingunt, significari iam non est quod moneam. Bis igitur eadem de causa, ut fabulas ex diversis fontibus, Græco, scilicet et barbaro, exhaustas consueret poeta, perpaulum claudicat narratio.

Hæc habui de Supplicum fabula quæ dicerem. Iam ad Prometheus Vinctum festinemus, ut quam longe aliter fabulam nostram ibi retractaverit poeta cognoscamus. Quo facto quænam ratio inter Aeschyleam heroicamque intercedat memoriam, perpaucis disquirere conabimur.

In Prometheo fabula Ionem ipsam in scenam produxit poeta eamque ipsam eventus suos ex parte enarrantem fecit. Longinquis enim per orbem terrarum erroribus exercitata etiam Titana, qui ad vastam Scythiæ in oris rupem affixus erat, adiit. Qui cum eam consalutavit verbis, quibus se eam agnoscere totamque historiam eius penitus cognitam habere ostendit, Io unde hæc sciat mirabunda ab eo petit, ut quinam sibi laborum finis futurus sit aperiat. Quæ cum roganti virgini se exponere velle iam benigne professus esset Prometheus, Oceani filia cum interpellantes Io-

nem provocant, ut ipsa ærumnarum causas infortunia-
que, quæ iam pertulerat, antea recenseat, quare Io se
quamvis pudore erubescens omnia quæ scire vellent
aperte atque ingenue proposituram pollicita inde a
versu 645 hunc in modum verba facit:

- 645 ἀεὶ γὰρ ὄψεις ἔννυχροι πωλεῖσθαι
 ἐς παρθενῶνας τοὺς ἐμὸς παρηγόρου
 λείοισι μῦθοις "ὦ μέγ' εὐδαίμων κόρη,
 τί παρθευέει θαρόν, ἐξόν σοι γάμου
 τοχεῖν μεγίστου; Ζεὺς γὰρ ἱμέρου βέλει
- 650 πρὸς σοῦ τέθαλπται καὶ συναίρεσθαι Κόπριν
 θέλει· σὺ δ', ὦ παῖ, μὴ ἰπολακτίσης λέχος
 τὸ Ζηγός, ἀλλ' ἔξελθε πρὸς Λέρνης βαθόν
 λειμῶνα, πόμυνας βουττάσεις τε πρὸς πατρός,
 ὡς ἂν τὸ Δῖον ὄμμα λωφῇσῃ πόθου".
- 655 τοιοῖσδε πάσας εὐφρόνας ὀνειράσιν
 συνειχόμενν δόστηνος, ἔσσε δῆ πατρὶ
 ἔτλην γεγωνεῖν νοκτίφοιτα φάσματα.
 ὁ δ' ἔς τε Πυθῶ καὶ Δωδώνης πυκνοῦς
 θεοπρόπους ἔαλλεν, ὡς μάθοι τί χρὴ
- 660 ὄρωντ' ἢ λέγοντα θαύμασιν πράσσειν φίλα.
 ἦσαν δ' ἀναγγέλλοντες ἀπολοσφόρους
 χρησμοῦς ἀσήμεους δυσκρίτως τ' εἰρημένους.
 τέλος δ' ἐναργῆς βᾶξις ἦλθεν Ἰνάχω
 σαρῶς ἐπισκήπτουσα καὶ μυθουμένη
- 665 ἔξω δόμων τε καὶ πάτρας ὠθεῖν ἐμέ,
 ἄφρετον ἀλᾶσθαι γῆς ἐπ' ἐσχατοῖς ὄροις·
 καὶ μὴ θέλοι, πυρωπὸν ἐκ Διὸς μολεῖν
 κεραιονόν, ὅς πᾶν ἐξαΐστώσῃ γένος.
 τοιοῖσδε πεισθεῖς Λοξίου μαντεύμασιν

- 670 ἐξήλασέν με κατέκλῃσε δωμάτων,
 ἄκουσαν ἄκων· ἀλλ' ἐπηγάγκαζέ νιν
 Διὸς χαλινὸς πρὸς βίαν πράσσειν τάδε.
 εὐθὺς δὲ μορφή καὶ φρένες διάστρφοι
 ἦσαν. κεράστις δ', ὡς ὄρατ' ὀξύστομω
- 675 μύωπι χρισθεῖς· ἐμμανεῖ σκιρτήματα
 ἦσαν πρὸς εὐποτόν τε Κερχναίᾳς ῥέος
 Λέρνης τε κρήνην· βορυσόλος δὲ γηγενῆς
 ἄκρατος ὀργήν Ἄργος ὠμάρτει. πυκνοῖς
 ὕσσουσι θεθορκῶς τοὺς ἐμὸς κατὰ στίβους.
- 680 ἀπροσδόκητος δ' αὐτὸν ἐξαίφνης μύρος
 τοῦ ζῆν ἀπεστέργεν. οἷστροπλήξ δ' ἐγὼ
 μάστιγι θείᾳ γῆν πρὸ γῆς ἐλάυνομαι.
 κλύεις τὰ πραχθέντ'.

Huius narrationis ipsa stamina paucis si componimus, hæc sunt. Ioni Inachi fluminis ¹ eiusdem regis filiae identidem nocturna obversantur somnia, quibus admonetur virgo, ut in Lernæum pratum se conferat desiderio-que satisfaciât Iovis, quippe qui amore eius depereat. Quibus monitis spretis cum iterum atque iterum iisdem sollicitetur insomniis, metu perculsa denique patrem adiit, qui et Dodonam et Delphos sæpius misit, qui oraculum consulerent, quid facientes vel nuncupantes deos placare possent. Multis et ambiguis oraculis editis Apollo demum diserte Inacho præcepit, ut filiam domo patria-que expelleret, ut libera et soluta usque ad extremos terræ fines evagaretur: quod nisi faceret, ignem ex cælo domum eius corrupturum totamque gentem funditus

¹ κατέκλῃσαι πατρὸς Ins appellantur filiae Oceani v. 636.

extinctam iri. Cui dei iusso quamvis ægre obsecutus cum procul a domo filiam relegavit pater, statim eodem tempore humana specie exuta atque mente capta Io oestri aculeis vexata ad Lernæ fontem furibundis saltibus proruit. Qua in fuga vestigiis eam consequitur Argus custos e Terra genitus, cui oculi undique refulgebant. Abripitur quidem subita morte atrox agitator, sed ne mortuus quidem miseram virginem lacescere destitit. Nam diram imaginem eius¹ vestigia sua usque prementem cernere sibi videtur, quo fit, ut furiis concitata per terras fugiat.

Hæc postquam Oceanidum voluntati parens Io ipsa enarravit, Prometheus promissum suum exsolvens longam viam, quæ ei usque ad Aegyptum emetienda sit, apprime diligenter describit. Quæ omnia cum neque ad fabulam melius cognoscendam quicquam valeant, neque ad claram geographicam errorum imaginem delineandam utilitatem ex iis capere mihi videar, hoc loco missa facio. Eo magis quæ hic ascribantur diligenterque percenseantur digna sunt verba, quibus Prometheus fata Ius post adventum in Aegyptum depingit inde a versu 846:

ἔστιν πόλις Κάνωβος ἐσχατὴ χθονός.

Νεῖλον πρὸς αὐτῷ στόματι καὶ προσχώματι·

ἐνταῦθα θή σὲ Ζεὺς τίθεισιν ἔμφορα

ἐπαφῶν ἀταρβεῖ χεῖρι καὶ θυγῶν μόνον.

¹ V. 566 sq.

χρῖται τις αὖ με τὰν τάλαιαν οἴστρως,
εἰδωλὸν Ἄργου γηγενούς.

850 ἐπώνυμον δὲ τῶν Διὸς γεννημάτων
 τέξεις ἡλαινὸν Ἑπαφρον. ὃς καρπώσεται
 ὄσσην πλατύρροον Νειλὸς ἀρδεύει χθόνα.

Vaticinantis igitur in modum fata canens Prometheus ad Nili demum ostia finem adesse miseriis Ioni portendit. Ibi enim Iovem placida manu contrectando tangendoque tantum eam in pristinam mentis sanitatem restitutum esse fetuque ex Iove suscepto eam Epaphum nomine ex ipso generationis modo derivato in lucem esse edituram.

His fere adumbraverim Promethei fabulæ, quæ ad Ionem pertinet, partem. Quanta in hisce a Supplicum fabula discrepantia! Ius historiam cum Prometheo componens quæ in Supplicibus exposuit, hic ita aliter informavit poeta, ut eum hæc si non ipsum certo de consilio finxisse at tamen plane ex alio fonte hausisse vel obiter fabulam percurrentes fallere nequeat. Atque omnium primum tenendum est eum rem ita instituisse, ut Iuppiter nuptiis in Argis ne verbo quidem commemoratis in Aegypto demum Ione frueretur.

Contenderunt quidem inde a Welckeri¹ memoria Aeschyli interpretes ad unum fere omnes rem re vera eadem ipsa atque in Supplicibus ratione cessisse, Ionem vero, utpote quæ ipsa iubenti choro calamitatis initium exponeret, virginali quodam pudore impeditam nuptias, ipsas transformationis corporis errorumque causas, silentio præterisse. Qua in sententia licet ac-

¹ Götterlehre II p. 256.

quieverint doctissimi viri¹, tamen facere non possum quin rem in dubium vocem. Prorsus contra Ionem nihil, quod subaudiendum sit, reticuisse intactamque usque ad Aegyptum pervenisse luce clarius mihi videtur. Causas habeo hasce.

Primum quidem a minoribus ut incipiam, Io ipsa nuntii fere modo accuratam calamitatis suæ narrationem instituens se quamvis pudore erubescensem omnia quæ erat perpressa aperte atque ingenue esse persecuturam diserte choro promittit his verbis v. 640 sqq.

ὅνα σὶδ' ὅπως ὕμῶν ἀπιστήσαι μὲ γρή.
 σαφεί δὲ μύθῳ πᾶν ὅπερ προσχρήξετε
 πεύσεσθε· καίτοι καὶ λέγουσ' ἀσχύνομαι
 θεόσσουτον χειμῶνα καὶ διαφθοράν
 μολφής, ὅθεν μοι σχελίσκ' προσέπειτο.

Quod promissum eo magis premendum esse iure meritoque inde colligimus, quod etiam a Titane petentem, ut quæ porro sibi manerent sine ambagibus promeret, eam exclamantem facit poeta v. 685 sq.

νόστιμα γάρ
 ἀσχύιστον εἶναι φημι συνθέτους λόγους.

¹ Adstipulantem habent etiam Eduardum Meyer Forsch. I, p. 70 adn. 3: "Mit grossem Takte ist der Vorgang im Prometheus behandelt, wo Io selbst ihn zu erzählen hat. Zeus' Lockung im Traume erzählt sie, aber den Umgang mit ihm verschweigt sie. Ebenso kann sie nur die Thatsache ihrer Verwandlung und der unerwarteten Erlösung von Argos berichten; wer sie verwandelt und wer Argos getödtet hat, weiss sie nicht. Dass Hera's Zorn die Ursache ihres Unglückes ist (601), darf sie allerdings mit Recht muthmassen."

Quod si Ioni nihilo minus fidem derogare velis, nihil est cur Prometheo diffidamus, qui Ius laboribus iam ex parte enarratis ad Oceani filias se convertit his verbis v. 735 sqq.

ἄρ' ὕμῃν δοκᾷ

ὁ τῶν θεῶν τῶραννος ἐς τὰ πάνθ' ὄμωσ

βίαιος εἶναι· τῇδε γὰρ θνητῇ θεός

χρῆζων μνησται· τάδ' ἐπέροψεν πλάνας.

Quibus dictis Ionem ipsam rursus compellans pergit:

παιρὼ δ' ἔκρυπτας, ὦ κόρη, τῶν τῶν γάμων

μνηστῆρος.

Proculus igitur Ius est Iuppiter, qui nudo desiderio suo puellam perdidit. Tantum enim abest, ut virgo invitamentis eius in quiete assiduis indulgeat, ut quæ a deo subinde monetur pertinaciter spernat. Quin etiam Inachus pater, cum denique de insomniis eum certiore fecit filia, reluctari videtur. Numen enim prorsus spernens omnimodo tergiversatur, donec deserto graviq[ue] dei dicto admonitus domo patriaque filiam expellere coactus est.

Aeschylum si quis cum artis operibus contulerit, quibus ante omnia amorem Iovis illustrari sumpserunt, iis subesse narrationem intelliget, quæ Ionem virginem quacumque potuit ratione Iovis libidinem facit evitantem. Mihi in animo sunt vascula illa Lucana ad Anxiam reperta, quorum alterum in museo Berolinensi, Londini in "collectione Coghill" alterum exstat. Illud, quod prius in examen vocare lubet,

hydria est rubris figuris ornata, quam delineatam videmus apud Panofkam Argos Panoptes Tab. IV: 2, Overbeckium K. M. Atlas Tab. VII: 8 alibi.

Videmus Ionem facillime inde conspicuam, quod *κέραια τῶν κροτάφων ἐκκρούει μὲν καὶ οἶον μὲλλοντα*¹, sedentem in ipsa basi deæ cuiusdam, quæ antiquissimorum, quæ *ἑόωνα* dicuntur, simulacrorum rigorem referens sinistra manu retinet arcum, dextra facem protendit. Ante virginem amantis habitu et gestu astat Iuppiter, qui arcula muliebri iam dono data virgini amorem fateri muliebremque animum in omnes partes versare videtur.

Eatenus picturam recte interpretati amorem Iovis petitionemque Ius virginis hic representari præeunte Gerhardo omnes iam pridem docuerunt interpretes². De reliquis autem in hac re tam clara haud parvus error manet. Nam. errare putaverim eos, qui deam illam, cuius ad pedes Io sedet, Iunonem nuncupent. Virginem enim in basi sedentem non sacerdotem esse sed supplicem res loquitur ipsa exemplorumque copia confirmari licet. Quin etiam coram ipsum vasculum intuenti mihi mota est suspicio, anne *κλάδος*, quem Græci vocant, supplicum insigne, habendum sit, quod dextra presse correptum Io retinet³.

¹ Verba sunt Philostrati, qui Vita Apoll. Tyan. I: 19 ita descripsit simulacrum Ius, quod Nini vidit philosophus ille.

² Panofka l. l. p. 107 sqq. Engelmannus l. l. p. 6 sqq. Overbeckius K. M. Zeus p. 467 sq.

³ Hoc urgere quidem non audeo contra Furtwänglerum scribentem "in der gesenkten R. ein Band, das wohl ein Diadem sein soll." Doctis vero viris disceptandam rem propositam volui.

Quonam vero pacto fieri potuerit, ut Io potissimum ad Iunonem, infestissimam hostem, quæ vulgari in fabula gravi memorique eam semper persequitur odio, confugeret, huius rei satis miræ vix quicquam iustas causas reddiderit. Castam autem virginem, quam vel "mentionem facere stupri sibi a Iove intentati" pueret, ne Iovis satisfaceret cupidini ante omnes Dianæ, virginitatis castitatisque severæ custodis ac vindicis, fidem implorare debere non iam est quod moneam. Atque verissime monere mihi videtur Gerhardus¹, qui primus ipsum argumentum picturæ nostræ recte constituit, simulacrum visu ac specie tantum æstimantibus Dianæ habendum esse. Fax enim et arcus non minus quam ætas atque habitus virginalis insignia huius deæ propria sunt².

Quam opinionem ab omni parte impugnans cum Overbeckius³, cuius in sententiam pedibus ierunt alii⁴, pictorem arcum et facem simulacro attribuendo Iunonem Ilithyiam indicare voluisse conatus est evincere,

¹ Berlins Antike Bildwerke p. 260. Conferas Furtwænglerum Beschreib. der Vasensaml. in Berlin Nr 3164: "auf der zweiten Stufe steht l. das Idol einer Göttin (anscheinend der Artemis)."

² Me prorsus consentire hac in re video cum Richardo Farnell, The Cults of the Greek States I p. 211. Verba eius hic appono: "Moreover every Greek artist would know that if he drew the figure of a goddess with torch and bow, to whose aid a woman was appealing, every spectator would conclude that the goddess was Artemis; and this is the strongest argument for believing that it was Artemis whom this vase-painter intended to represent."

³ K. M. Hera p. 19.

⁴ Preller-Robert Griech. Myth. p. 172 adn. 1: "Bogen und Fackel in der Hand des Idols erklärt man gewöhnlich als Attribute der Ilithyia."

in errorem credo inductus est doctissimus ille vir, velut ante eum Gerhardus, ea ipsa ratione, quod deam, cuius ad aram Io sederet, nullam aliam nisi Iunonem esse posse certius esse sibi persuasit, quam quod in quaestionem vocaret. Quam sententiam iam satis labefactatam corruisse confido. Atque vasis pictorem, cum supplicem Ionem ad Dianæ simulacrum sedentem effingeret, neque novam edidisse fabulam neque Aeschyleam plus æquo inflexisse, sed libertate tantum, quam sibi vindicant artifices omnes, ductum haud illepidam ratione eam ipsam narrationem, qua Io Iovem amatorem fugiens inducitur, expressisse nemo facile negaverit.

Ut de simulacro in errore fuerunt, ita non satis convenit inter vasis interpretes de diptychis, quæ sinistra tenet iuvenis ille, cui Argi nomen imponendum esse post egregiam disputationem Panofkæ in consensu esse videtur¹. Diptycha re vera esse, id quod diserte testatur Furtwænglerus in catalogo suo, optime probatur collatis picturis illis vascularibus, quæ Iphigeniam epistolam illam Pyladi tradentem representant².

Quonam vero modo hæc diptycha explicanda sunt? De ea re varie indicaverunt docti viri. Quæ priores luserunt missa facere possumus, vixque in mira, quam Engelmannus proposuit, sententia commorari opus

¹ Panofkæ non accedit Conradus Wernicke, qui iuvenem Mercurium esse putat. Cfr infra p. 72 sq.

² Expressa sunt exempla Mon. d. Inst. IV Tab. LI; Bullettino Italiano I Tab. VII; Baumeister Denkmäler p. 757; Huddilston Die griechische Tragödie im Lichte der Vasenmalerei Abb. 19 et 21.

est. Arbitratur enim pictorem vasarium imitatum esse poetam nescio quem in Magna Græcia exortum, qui “cum Ionem in scenam mitteret, id instituit, ut Argus non modo verbis Iunonis de custodia Ionis edoceretur, sed etiam tabulas reciperet, in quibus omnia accurate essent perscripta”¹. Quam coniecturam ut iam per se nimis contortam ideoque parum probabilem aspernatus Overbeckius, cum meliorem ipse proferre non posset, nihil reliqui esse putavit, nisi ut acquiesceret opinione, quam de Argo Iunonis hierophanta divulgavit Pannofka, quamquam et eam plurimum in se offensionis habere ingenue profitetur.

Verumenimvero quæ res doctissimis viris tam intricata et difficilis visa est, haud scio an Prometheo fabula adhibita satis facili negotio digeri possit. Reminiscamur enim hoc in dramate narrationem, quam Io ipsa de casibus suis instituit, ita procedere, ut deserto demum edito oraculo minitabundus Iuppiter frangat pertinaciam. qua numen spernere perseverat pater haud minus quam filia. Neque id unum spectat oraculum. Aperit etiam ipsum consilium, quo domo patriaque virginem pelli iubet Iuppiter, nempe ἄφετον ἀλλασθαι γῆς ἐπὶ ἐσχατοῖς ὄροις (v. 666). Ita igitur cum ipso argumento fabulæ cohæret oraculum, ut in eo quasi propriam eius vim positam esse confirmare vix addubitem. Epistolarum autem sub forma deorum responsa tradita esse oraculum adeuntibus satis constat. Quapropter diptycha, quæ manu tenet Argus,

¹ L. 1. p. 8. Conferendus est etiam Furtwänglerus l. 1.

responsum illud esse oraculi, quo coactus Inachus filiam domo exclusit, pro certo ponendum esse videtur.

Hæc qui consideraverit, cur vasis pictorem Ius fabulam, qualem in Prometheo instituit Aeschylus, illustrandam sibi sumpsisse suspicarer, vix negabit rationes me habuisse satis idoneas. Germanum enim procum et muneribus et precibus, ut amoris laqueis virginem irretiat, operam dantem summum deum effinxit. Neque quonam modo cessurum sit colloquium Iovem inter et virginem, ne obiter quidem picturam aspicientibus in obscuro relictum est. Iamiani virginem Iove repudiato mente captam correptaque figura in Lernam aberrantem quasi oculis cernere nobis videmur. Adest enim Argus, cuius in manu diptycha illa memoriam suscitant verborum Ius v. 673 sqq.

εὐθὺς δὲ μορφή καὶ φρένες διάστροφου
 ἦσαν, κεραστὴς δ' ὥς ὄρατ'. δῆυστόμῳ
 675 γήωπι· χροισθεῖς ἐμμανεῖ σκιρτήματι
 ἦσαν πρὸς εὐποτόν τε Κερχινέας ῥέος
 Λέρνης τε κρήνην· βοοκόλος δὲ γηγενής
 ἄκρατος ὀργὴν Ἄργος ὠμάρεται· πονοῖς
 ὄσσους θεδορκῶς τοῖς ἐμὸν κατὰ στίβους.

Iovem, Ionem et Argum, quas principes figuras quasi uno adspectu egregie comprehendit artifex, eadem ipsa ratione dispositas redire videmus in amphora illa Londinensi "collectionis Coghill", quo altero vasculo Lucano Iovem cum Ione confabulantem illustrari præeuntibus aliis supra posuimus. Expressum est vas apud Panofkam Argos Panoptes Tab. IV:1, Over-

beckium K. M. Atlas Tab. VII: 7, Conradum Wernicke Ant. Denkm. Tab. VII: 12. Cuius pictura quoniam optimum in modum cum hydria Berolinensi congruit, nisi quod compositione quasi in compendium redacta ommissa sunt alia, alia variata, utraque imagine eandem scenam repræsentari ex animo suffragor interpretibus. Et hic igitur deæ illi in columna ionica positæ, cuius in ara supplex sedens Io verba audit, quibus Iuppiter amorem eius conciliare sibi studet, quamvis nullis insigniatur attributis¹, Dianæ nomen imponendum esse ex iis, quæ supra disputata sunt, satis elucere putaverim.

Id nequaquam latuit Conradum Wernicke, qui imaginem nostram recentissime ita copiose tractavit l. l. Text p. 73 sq., ut miretur fortasse, qui denuo videt eam in quæstionem vocari. Neque tamen vereor, ne quis nimiae me incuset audaciæ in ea tractatione acquiescere nolentem. Cui enim non apparet dubitationibus neque paucis neque levibus obnoxiam esse explicationem, cuius summam his verbis circumscripsit: "Es ist also das Ende von Io's Leiden dargestellt, nicht eine neue Version, sondern der Vasenmaler hat sich die Sage für seine Zwecke zurecht gelegt. Er dachte sich, dass Io nach vielem Umherirren endlich zu einem Altar der Artemis kam, vielleicht nicht ohne Einwirkung des Hermes, den man daher auf dem Bilde als Zuschauer erblickt (auf der Berliner Vase ist er

¹ Utrumque brachium inde a cubito ita reflexum habet simulacrum, ut insignia quæ desideramus temporis demum invidia deleta esse suspicari licet. Hæc est sententia Wernickii.

durch ein Diphtychon als Träger der Aufträge, natürlich des Zeus, gekennzeichnet). Sie fleht Artemis, die Entsühnerin der Frauen, um Schutz an, und nachdem auch Hera (deren Gegenwart auf der Berliner Vase dies noch deutlicher macht) besänftigt ist, schwingt Zeus sein Scepter, um den Zauber aufzuheben. Ein Satyr, erstaunt über das Wunder, läuft davon.“ Quæ omnia post ea, quæ de ipso argumento utriusque picturæ hucusque disputavimus, non opus est refutare, præsertim cum fundamentum non satis firmum esse videatur, cui explicationem suam superstruxit Wernickius. Ita enim loquitur: “Eine Liebesscene des Zeus mit der Priesterin der Hera, wie sie Overbeck u. A. erkennen, ist völlig ausgeschlossen; dazu würden weder die Hörner der Io noch ihr Sitzen auf dem Altare noch die Geberde des Zeus noch der Zuschauer passen, auch träufelt Eros sein Öl nicht auf Io, sondern auf das Cultbild.“

Hæc argumenta, magnopere vereor, ne sint leviora. Quid enim petens ad aram Dianæ confugerit virgo, iam supra satis certa ratione mihi docuisse videor. Cornua verò parva, quæ in fronte virginis conspiciuntur, hoc loco transformationem iam peractam haudquaquam significant, immo eo additamento effectum est, ut, quo evasurum esset interloquium cum Iove, consertum, quasi per ambages spectantibus indicaretur. Quin etiam altera, quæ multorum assensum tulit, patet explicandi via. Nam cornua Ioni addita esse non tamquam metamorphosis notam sed velut insigne Inachidis proprium, ne forte spectantium oculi dubii hærerent, quæ femina

esset, opinio est Engelmanni, cui satis auctoritatis adiunxit collato Actæone, qui cornutus in vasculis cernitur iam ante, quam a canibus suis dilaniatur¹. Alteram alteri, pro se quisque, prout volet, præferat: mihi quidem illa magis arridet ratione præsertim habita hydriæ Berolinensis, ubi præter cornua fronti Ionis imposita vasis pictorem et diptychis illis Argo attributis et Iunone scænæ adiuncta eundem actionis progressum quasi per ambages expressisse videmus.

Quod si rationes igitur satis iustæ reddi possunt, quam ob causam cornibus virginem distinxerit artifex, gravissimo quo nititur Wernicke argumento fides dempta est. Nam habitum speciemque Iovis non adeo rogantis blandientisque atque in vasculo Berolinensi esse tametsi concedamus necesse est, at tamen summum deum dextra sceptrum aquila coronatum gerentem, sinistra latus fulcientem cum virgine colloquium quoddam instituisse species loquitur ipsa, quæ semper plurimum valet. Quare vereor, ne iusto longius a vulgatæ fabulæ auctoritate recedens ipse a recta interpretandi ratione aberraverit Wernicke.

Et hæc quidem de figuris, quæ insignes in utraque pictura partes agunt. Finem iam faciamus in rebus secundariis explanandis, quæ, quamquam ita comparatæ sunt, ut ex iis satis tuto argumentum peti vix possit, tamen favere videntur opinioni, quam definito Aeschyli testimonio nitentes de diptychis prompsimus.

¹ Assentientes habet Engelmannus et Overbeckium et Ioannem Bolte, qui paullo uberius his de rebus disputavit epimetro primo dissertationis suæ, quam inscripsit "De monumentis ad Odysseam pertinentibus". Berolini 1882.

Etenim artificem tripode illo, qui pone Venerem humi est, de oraculo illo admonere voluisse spectantes, id quod iam Overbeckius posuit, haud absurdum est coniecere. Et ad hydriam illam explicandam, quæ Argi a tergo comparet, et sortes et epistolas in hydrias coniectas asservari solitas esse digito indicare satis est. Quin etiam capream illam, ut id hic occasione data subiungam, eo consilio additam esse scænæ, ut rem in fano Dianæ peractam esse significaret, suspicio est non omnino specie carens. Verum hæc omnia admodum lubrica sunt ad diiudicandum. Utrum enim ad ipsum argumentum pertineant, an mera opera subsequiva, quæ ad vacuum inter figuras relictum spatium explendum luserit artifex, hæ res habendæ sint, ambigi certe potest. Idem cadit in satyrum, qui Bero-
linensi in hydria dextra tenens syringa supra Venerem sedet, oculos manu tegens in amphora Londinensi scænâ relinquere videtur¹.

Ne autem, ut iam unde deflexit oratio redeamus, nuptias, quæ inter editum oraculum transformationemque corporis factæ sint, Ionem silentio pressisse nihilo minus opineris, vetat aliud disertissimum Promethei testimonium, qui, suæ de Ius fatis narrationi fidem ut strueret, nonnulla, quæ ei iam acciderant, referens inter alia et hæc narrat v. 829 sqq.

¹ Quam protulit Wernicke de Amore sententiam, ea non magis stare potest quam tota interpretatio eius. Num vero lapsu pictoris effectum esse, ut in simulacrum, non in virginem oleum effunderet deus alatus, meliore iure sumpserint Engelmannus ceterique, qui in eadem sententia sunt, in medio relinquendum videtur.

ἐπεὶ γὰρ ἦλθες πρὸς Μολοσσὰ γῆς πέδῃ.

- 830 τῆν αἰπύωντόν τ' ἄμφι Δωδώνην, ἥνα
μαντεῖα θάκῃς τ' ἐστὶ Θεσπρωτοῦ Διός,
τέρας τ' ἄπιστον. αἱ προσήγοροι δρόες,
ὅψ' ὦν σὺ λαμπρῶς κοῦδὲν αἰνικτηρίως
προσσηγορεῖσθης ἢ Διὸς κλεινῇ δάμαρ
835 μέλλοντ' ἔσεσθαι· τῶνδ' προσσάινει σέ τι;

Num ampliore opus est testimonio? Cum enim etiam mediis in erroribus uxorem Iovis futuram Ionem positis ambagibus suis consalutet Dodonæum oraculum, quæ res est, quæ cuiusquam animum in hac causa dubium facere possit? Quod enim Aeschyli editores verba ipsa μέλλοντ' ἔσεσθαι nimis cupide in suspicionem adduxerunt vel totum versum damnarunt¹, ne minimum quidem iudicium meum conturbat. Nam qui quasi fundamentum totius quæstionis posuere Iovem iam ante transformationem rem cum virgine habuisse, iis hæc verba necessario spuria habenda sunt. Ipsi autem videant, ne sua potius poetæ obtrudere quam quæ scripta exstant explicare maluerint.

Iam hæc mecum reputes velim. Cum mala, quibus Io conflictatur, Supplicum in fabula ea ratione in scena tractata sunt, ut deinceps gradatim propter nefas commissum in eam immittantur a Iunone, cuius iram ut pælex Iovis sibi contraxerat virgo, in Prometheo simul quasi uno eodemque ictu tria eam percellunt

¹ Totum versum damnant Dindorf alique: verba μ. ἔ. ut ab interprete adscripta excludere voluerunt Hartung Heimsoeth Weil. Weckleinus nunc quidem verba illa tolerari posse arbitratur neque tamen quo sensu ea accepta velit indicavit.

fulmina, ut statim post editum illud oraculum, cum domo propulsa in Lernam aberraret, et mente alienata et dedecorata figura diro ab asilo ageretur vel agitari sibi videretur. Quare etiam femina misera malorumque mole obruta immeritam se pati suo iure testatur semperque tamquam nulla ipsius culpa calamitatem divino arbitrio missam ferens loquitur. In monodia, quæ tertii epeisodii initio inest, hæc secum queritur inde a versu 578:

τί ποτέ μ', ὦ Κρόνιε παῖ, τί ποτε ταῖσδ'
ἐνέξενός γε εἰρῶν ἀμαρτοῦσαν ἐν
πημυσύνας, ἐγί,
οἴστυρ' ἰλάτῳ δὲ θέμ' αὖτις δειλαίαν
παράκλονον ὥδ' ἐ' τεύρεϊς:

Et v. 600 sqq. hæc dicit:

σκιρτημάτων δὲ νήστισιν αἰκίαις
λαβρόσσυθος ἦλθον ¹
ἐπικόττοισι μῆδεσι θαμείνα.

Nullius igitur sibi ipsa conscia culpæ, quare iram Iunonis experiretur, omnem calamitatem suam, quam θεόστυτον νόσον (v. 596) vel χεῖμωνα (v. 643) appellat, ad Iovis voluntatem revocat. Neque enim usquam occurrit locus, unde iure obtineamus de Iunonis odio quidquam ei in notitiam venisse. Quin immo Prometheo interroganti v. 758

¹ Ἥρας post hæc verba non satis considerate inseruisse Hermannus probat ipsa explicatio scholiastæ "τοῖς τεύρεϊς Ἥρας". θεῖος vel ἰός legendum esse credo.

ἦδ' ἄν. οἶμαι, τίγδ' ἰδοῖσα συμφορὰν:

(scilicet ἐκπεσεῖν ἀρχῆς Δία) respondet

πῶς δ' οὐκ ἄν, ἥτις ἐκ Διὸς πάτγ' ἡ κακῶς;

Confirmat denique vel ex supervacuo chorus Iovi ipsi auctori ascribenda esse mala Ioni immissa indeque profecta, quod Iovis complexus fugerat virgo. τὰρβῶ γὰρ ἀσπεργάνορα παρθενίαν εἰσορῶσ' Ἴδ' i. e. paveo enim, cum Ius virginitatem amore abhorrentem video, verba eius sunt in eo carmine, quod est a versu 887 usque ad versum 906, quo toto carmine filiae Oceani, postquam Io repentino insaniae incursu oppressa spectatorum oculis se subtraxit, æqualitatem coniugii in universum prædicantes, ne quis cælestium ipsas in matrimonium poscat, misera Ius fortuna percussæ atque abiectæ Parcas invocant.

Vides quam a Supplicum fabula diversam Aeschylus in divinis personis inducendis secutus sit rationem. Idque certo de consilio fecisse existimandus est. Cum enim ut impotentiam crudelitatemque τοῦ νέου παρὸς μανίας demonstraret¹, Ius personam Promethei fabulæ insereret, huius fabulæ argumentum tantum non poscere et flagitare eum haudquaquam effugit, ut Io sine ulla ipsius culpa Iovis iram experta in scenam induceretur, quare rem ita instituit, ut Iuppiter ipse arbitrio suo virginem plane innoxiam et insania affi-

¹ Confer Wilamowitz-Moellendorff Griechische Tragoedien B. II p. 42. S. L. Tuxen, Karaktertegning i den græske Tragedie. Kopenhagen 1900. p. 83, hanc quidem sententiam ut vulgarem ita ineptam esse affirmavit. Neque tamen in ea, quæ disputavit, me in universum satis insinuare potui.

ceret et dedecorata figura in errores coniiceret. Neque tamen tanta audacia progredi ausus est poeta, ut prorsus nullam Iunonis utpote insaniae errorumque Ius fabulis celebratae auctricis rationem haberet. Immo more suo quæ antiquitus tradebantur tantum dedit, ut interdum sibi ipse parum constare nobis videatur. Inde enim explicandum esse putamus, quod Prometheus, quem iterum atque iterum a spreitis Iovis desideriis mala Ius repetentem supra vidimus, quasi a Iunonis proficiscantur ira atque odio, loquitur v. 703 sq.

τὰ λοιπὰ γὺν ἀκούσασθ', οἷα γρή παῖθ' η
ἐλθῆναι πρὸς Ἥρας τήνδ' ἐγὼ νεάνιδα.

Idemque errores ad Iunonis inimicitiam revocat v. 591 sq.

καὶ γὺν τοῖς ὑπερμήχεις ὀρόμους
Ἥρῃ στυγερὸς πρὸς βίαν γυμνάζεται.

Atque luculentissimum eius rei exemplum eodem illo in chori carmine invenitur, de quo iam disputavimus. Ibi enim utrumque deum, Iovem atque Iunonem, quasi iuxta inimicum virgini aestimantes Oceanidæ verbis supra allatis ἀστεργάνορα παρθέναν εἰσορῶς Ἰοῦς continuant ἀμαλαπτομένην ὀυσπλάνοις Ἥρας ἀλατείαις πόνων, mirum in modum consociantes quæ nequaquam inter se coniungi possunt. Sed hæc omnia veteris fabulæ formæ vestigia habenda sunt, quam utpote antiquitus traditam atque in omnium versantem fama atque notitia Aeschylus omnino missam facere nec potuit nec voluit.

Cui sententiæ, ni egregie fallor, aliunde etiam plurimum firmamenti adstrui potest. Narrationis enim

forma in hunc modum deflexa, ut spretis Iovis desideriis intacta propelleretur virgo atque Iovis ipsius arbitrato mente destituta cornibusque dedecorata usque ad Aegyptum errabunda perveniret, Argum monstrum, quod ad vaccam a Iove, ne cum ea congrediretur, custodiendam apposuerat Iuno, ab ipso argumento fabulae abhorrere, quivis mehercules primo statim obtutu perspicit. Neque tamen Argum valere iussit poeta, sed pro artis suae ratione Iunonium custodem, qui vulgari in fabula tantum non primarium locum obtinet, verecundius retinuit atque suum in consilium ita convertit, ut imaginem Argi interfecti virginem usque agitantem mentemque eius insania perturbantem induceret. Nam Io ipsa in scenam prodiens insania se corripì his verbis clamat v. 566 sqq.

χρῖς! τίς αἶ με τὴν τάλαιναν οἶστρος

εἴδωλον Ἄργου γηγενούς.

ἄλλεν' ἧ δᾶ.

τὸν μυριωπὸν εἰσορώσα βούταν.

570 ὁ δὲ πορεύεται δόλιον ὄμμ' ἔχων,

ὃν οὐδὲ κατθανόντα γαῖα κεύθει.

ἀλλ' ἐμὲ τὴν τάλαιναν καὶ ἐνέρων περὶ

κοναγεται! πλανᾷ τε νῆστιν ἀνὰ τὴν

παράλιον ψάμμον.

Sed hoc fortasse poetæ nihilo minus condonares, dummodo ne in narratione, quam ipsa, postquam ex furore se collegit, mentis compos de infortuniis suis instituit, Ionem corporis mentisque suae statum ita faceret describentem v. 673 sqq.

εὐδοκῆς δὲ μορφή καὶ φρένες διάστροφαι
 ἦσαν. κεραιαὶς δ', ὡς ὀράτ'. ὁξυστόμοιο
 675 μῶπι χροισθεῖσ' ἐμμανεῖ σκιρτήματα
 ἦσαν πρὸς εὐποτόν τε Κερχχέας ῥέος
 Ἀέργης τε κρήνην·

Quae igitur paulo ante ad vanam Argi interfecti imaginem, quae nisi in imaginatione mulieris mente alienatae esse non potuit¹, insaniae originem rettulit, hic de ipso insecto asilo loquitur, quem dirum miseræ virginis agitatore ex Supplicibus agnovimus. Quem cum iam vivo Argo se ita vexare, ut furore correpta prorueret, sana mente ipsa exhibeat, dramatis actionem certe Argum non flagitare hinc exstare et eminere arbitror, quæ altera satis iusta mihi visa est causa, cur Aeschylum verecundia tantum antiquæ fabulae hanc personam inseruisse statuerem. Et re vera totus ille de Argo custode virginem vestigiis sequente locus, qui pertinet a versu 677 ad versum 681, ita comparatus et prorsus nullo artiore vinculo narrationi annexus est, ut si abesset atque continuo post Ἀέργης τε κρήνην consequeretur οἰστροπλήξ δ' ἐγὼ. meo quidem iudicio nihil esset, quod vel levis offensionis præberet ansam.

Atque de initio malorum haecenus! Pauca nunc de ea Ius fabulae parte, quæ in Aegypto agit, disseremus. In Aegypto enim Ioni, cum longinquos post

¹ Hanc rem longius persecutus est Hermannus Harries in egregia dissertatione, quæ inscribitur "Tragici Græci qua arte uti sint in describenda insania". Kilii 1891.

errores omnes exantlassent labores, salutem honoremque fato propositum esse etiam Prometheus sub exitum narrationis suae vaticinatur v. 813 sqq.

οὗτος — sc. ὁ Νεῖλος ποταμός — σ' ὁδώνει τὴν τρί-
γωνον ἐς χθόνα.

Νεῖλωτιν. οὗ δὲ τὴν μακρὰν ἀποικίαν,
815 Ἰοί, πέπρωται σοί τε καὶ τέκνοις κτίσαι.

Quibus verbis quo maior fides esset, v. 846 sqq. urbs Canopus diserte commemoratur locus, ubi Ioni finis laborum esset futurus. Magna haec, sed ad maiora properat oratio. Quid enim optatius nobis accidere potuit, quam hoc loco non solum ubi, sed etiam verbis, qui sequuntur, quo modo exitus malorum liberatioque virginis efficeretur, claris et distinctis verbis depingi, quae iam supra p. 63 exscripsimus,

ἐνταῦθα δὴ σε Ζεὺς τίθησιν ἔμψρονα
ἐπατρὶν ἀταρβεῖ χεῖρὶ καὶ θυρῶν μόνον.

Vides ne mentionem quidem fieri faciei humanae recuperandae, etsi duplicem vim sibi et corpore deformatae et affectae insania illatam esse Ionem ipsam supra querentem audivimus. Nec mirum. Nam in Aegyptum Ionem esse perventuram, ut Isis dea ibi coleretur, fato esse constitutum Aeschylum docuisse constat. Isidis autem imaginem iam Herodotus hunc in modum descripsit II: 41: τὸ γὰρ τῆς Ἰσιδος ἄγαλμα ἐδὸν γυναικίμων βοήκερόν ἐστι. κατὰπερ Ἑλλήγινες τὴν Ἰσὶν γράφουσι¹.

¹ Snidas s. v. Ἰσις: αὐτὴ λέγεται Ἰώ, ἣν ἡρπασεν ὁ Ζεὺς ἐξ Ἀργείας. καὶ τὴν Ἥραν προσβόμενος μετέβαλεν αὐτὴν ποτὶ μὲν

Atqui nostra in fabula virgo cornua gerens in scænam introducitur Io, quippe quæ παρθένον βοόκερον (v. 588) et κεράστιν (v. 675) se ipsa nominet. Quæ si nobiscum reputamus, nullam sane habet admirationem, quod de soluta tantum insania verba facit Prometheus. Quæ cum ita sint neque ulla indagari possit causa, cur hac in re duplici ratione usum esse poetam credamus, ex ipsa cum Prometheo fabula instituta comparatione satis certum mihi videtur, valere quæ de Supplicum fabula in eandem sententiam supra p. 53 sqq. disputavimus.

Quod vero in Supplicibus Io in Aegyptum adveniens, cuius specie terrebantur incolæ, μεξόρροστον θοτχερὲς βοτόν, ἥ μὲν βοός, ἥ δ' αὖ γυναικὺς depingitur, ut feminam bovino capite præditam, qua sub forma Isis haud raro effingitur, nos eam nobis animo fingere debere vero proximum sit¹, in Prometheo autem fabula propius ad humanam formam accessit, ut cornibus tantum virginis capiti additis transfiguratio indicetur, hæc mutatio inde haud dubie progressa est, quod in Prometheo Io ipsa in scænam prodiit. Certe hæc Ius fingendæ ratio Aeschyli post tempora in artis operibus una dominatur, cum in antiquioribus vaccam eam expressam esse viderimus.

Aliam disputandi materiam hæc res Weckleinio²

εἰς κερὰν βοὸν. ποτὲ δὲ εἰς μέλαιναν, ποτὲ δὲ ἰάχουσαν· μεθ' ἧς πλανώμενος ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον. τιμῶντι οὖν Αἰγύπτῳ τὴν ἱεὺς. διὸ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ ἁγάλματος αὐτῆς κέρατα βοός γλήφουσι, θηλοῦντες τὴν ἐπὶ βοὸν τῆς κόρης μεταβολήν.

¹ Eduardus Meyer Forschungen I p. 78 adn. 2.

² In ed. Zograph. II pp. 20 et 341.

dedit. Hic enim tamquam pro certo venditare ausus quod Engelmannus in lexico mythologico Roscheri s. v. p. 271 sq. coniectavit, hinc sibi testimonium, quo Promethei fabulam priorem quam Supplices doctam esse efficiatur, lucrari visus est. Quoniam enim Supplicum in fabula Io ipsa in scenam non prodiret, cur aliam speciem sub exitum fabulae atque initio poeta ei tribueret, explicari non posse, “ἐὰν μὴ ὁ ποιητὴς ὥρμητο εἰς τοῦτο ἐκ τοῦ Προμηθεύς. ἐν ᾧ μὴ χρίζων τῆς βούθς ἀντιπατέστησεν αὐτῇ διὰ κεραιφόρον παρθένον”¹. Qua in re errare doctissimum virum vel inde consequitur, quod μισόμυθον βούθον et βούθρον παρθένον non prorsus unum idemque esse iam vidimus². Accedit, quod, cetera ut mittam, quibus antiquiorem memoriam sibi vindicare Supplicum fabulam omnes consentiunt, tota Ius fabula in Prometheo ita est conformata, ut sua sponte recentiorem se prodat, id quod ex iis, quae hactenus disputata sunt, clarissime elucere spero.

Quibus in transcurso expeditis revertor ad ipsam fabulam percensendam. In pristinam igitur mentis sanitatem Iuppiter in Aegypto Ionem restituit, et hoc quidem

ἐπαφῶν ἀταρβεί γερὶ καὶ θυγῶν πρόγον (v. 849)³.

¹ L. I. p. 341.

² Quare in Ius figura describenda sibi non satis constiterit Supplicum fabulae auctor, supra p. 59 sq. rationem satis probabilem attulisse mihi videor.

³ Quae hoc de versu disputata sunt sicco, quod aiunt, pede transsilui. Sanissimus enim videtur locus, quamvis cum sanare certaverint docti viri.

Atque eadem ipsa placidæ manus contrectatione, qua sana mens redditur Ioni, etiam procreatur Epaphus filius. Quod enim breviter et subobscurè dixit poeta noster, Nonnus, qui Aeschyleæ narrationi in universum se applicuit, enarratius scripsit hunc in modum III: 284 sqq.

ἐνθ' Ἐπαφον Δὴ τίκεν, ἀκτιράσιων ὅτι κόλπων
 285 Ἰναχίης θαλάσσης ἐπαφύσατο θεῖος ἀκοίτης
 χερσὶν ἐρωρᾶνέσσιν· θεηγενέος δὲ τοκῆος
 ἐξ Ἐπάφου Λιβύη κελ.

Nisi enim ut Nonnus de gignentis contagione cogitasset Aeschylus, Epaphum ἐπώνυμον τῶν Διὸς γεννημάτων appellare non potuisset. Utrum autem hic concubium verecunde innuerit poeta, an contactu solo gravidam factam esse virginem dixerit, mihi quidem in incerto relictum sit.

Quoniam de Aeschyleis fabulis diximus et summum tragicum, ut atrocem crudelemque vim Iovis ante oculos proponeret, in Prometheo quæ de Ione trahebantur suo Marte mutasse vidimus, restat, ut, quam inter Supplices heroicamque memoriam intercedat ratio, enucleemus. Atque Hesiodi Aeschylisque narrationes ita diversas esse vidimus, ut hanc ad illam redire non posse facile intelligatur. Nam Aeschylum auctorem Ius mutatae variasse atque periurium illud Iovis omisisse, cum id “divinam dignitatem, qualem animo impressam Aeschylus veneretur, perverteret“, Maassio¹ vix quisquam condonabit, qui Aeschyleam

¹ L. l. p. XXIX.

narrationem multis rebus antiquiorem præ se ferre speciem sibi nobiscum persuaserit. Eisdem fere causis ne ex Aeginio eum hausisse putemus prohibemur, quare ad Danaidem carmen epicum Aeschylum Ius fabulam narrasse et expressisse iam Welckerus sumpsit, quod tantum non omnibus doctis viris, qui post eum hac de re egerunt, persuasit. Quæ coniectura etsi habet omnes in se numeros probabilitatis, tamen subsidia, quibus vera efficiatur, neque adhibita sunt neque omnino adhiberi possunt. Quo modo enim hoc in carmine Ius fabula tractata fuerit, notitiæ nostræ se plane subtrahit, quamvis sagacitate sane quam admirabili totum carmen recuperare conati sint, quales res sibi cogitaverint, non quales fuerint, exhibentes.

Hesiodo autem auctore recentiores, utique Romanorum poetæ, ad unum fere omnes fabulam nostram exornavisse videntur. Prorsus vero novam atque aliunde vix cognitam fabulæ formam nobis ante oculos proponit pulcherrimus ille crater Atticus, qui expressus est Wiener Vorlegebl. 1890/91 Tab. XII: 2, Roscher Myth. Lex. s. v. Io p. 274. Ibi enim cum Argum colloquio intento cum Venere et Snadela, ad quas pone Argum Paregoros se applicat, occupatum custodis officium ita plane deserere videamus, ut temporis opportunitate usus Mercurius gladio stricto se in eum concitet, custodem ipsum amoris laqueis irretiri haud immerito colligimus. Quæ eadem fabulæ forma redire videtur in picturis illis parietariis, in quibus Argus iuvenis imberbis et formosus virgini custodiendæ

ita oculis adhaerens depingitur, ut picturae aptissimum
in modum suscribi posse videantur verba illa Propertii I: 3: 9

sed sic intentis haerebam fixus ocellis
Argus ut ignotis cornibus Inachidos.

Epimetrum.

De Argi variis formis.

Non minus quam Io Argi custodis figura varias per sæcula passa est mutationes. Cum enim antiquissimo in vasculo, amphora illa Monacensi nigris figuris ornata, veram monstri speciem præbeat, in vasis nonnullis rubris figuris artis liberioris distinctis atque in picturis parietum omnibus iuvenis formosus representatur. Atque mediæ inter utramque formam diversæ eum fingendi rationes interiectæ sunt, quarum una primum nobis occurrit in amphora illa Attica nigro colore depicta, quam supra p. 31 Nr. II breviter descripsimus. Ibi enim bifrons cernitur Argus, ut melius illustrari vix possint verba illa Aegimii τέτρασις ὀφθαλμοῖσιν ὁρώμενον ἔνθα καὶ ἔνθα. Altera vero sub forma apparet in vasculo illo Cæretano rubris figuris artis severioris delineato, de quo supra p. 39 sqq. fuse disputavimus, ubi βουκόλον Ἄργον ὄρασις ἀστράπτουσα ποδῶν ἄπο μέγροι κορυφῶν (Nonnus 13: 26) invenimus, quæ formatio sæpissime apud auctores commemoratur atque etiam in amphora illa Volcis reperta redit, quam Overbeckius delineandam curavit K. M. Atlas Tab. VII: 12. Quæ formæ deinde ita inter se confunduntur, ut Argum non solum duplici facie præditum sed etiam ob-

situm oculis depingant, qualem eum exhibet vasculum illud Tarentinum, quod exstat apud Overbeckium l. l. Atlas Tab. VII: 13. Cuius vasis pictor tamen custodem etiam pelle ornavit, quæ ab humero dependens sinistram corporis partem tegit. Quæ pellis quoniam ita est maculis conspersa, ut, quin pellem pantheræ distinxerit artifex, dubitationi nullus omnino relictus esse locus videatur, quare pantherinam potissimum pellem Argo induerit, causam non video, nisi eum hac in re secutum esse auctorem nescio quem credamus, qui quod vulgo narrabatur, Argum, quem Iuno custodem assiduam Ioni apponeret, omnibus membris oculatum fuisse, reiiciens custodem pellem maculis interstinctum gessisse docebat¹. Atque habemus etiam artis monumentum, craterem dico rubris figuris ornatum, de quo egit Overbeckius K. M. Zeus p. 472, Atlas Tab. VII: 17, in quo Argus depictus est nudus iuvenis calceatus neque ulla alia re custos semper vigil insignitur² nisi pelle eodem illo genere ac specie, quam quasi ostentans a sinistro brachio sublato dependentem gerit. Deprehendimus igitur, si quid video, hic eandem fabulas interpretandi rationem ac viam atque usus est Stesichorus, quem constat de Actæone narrasse Dianam eum nullo pacto in cervum mutasse, sed pelle cervi amictum canibus dilaniendum obtulisse³.

Hanc vero Argum, custodem *πρωτοῦς ὄψους ὄζε-*

¹ Huic sententiæ nihil, ne si probari quidem posset Argum in aliis monumentis pellem tauri gerere, auctoritatis detrahi prudentes non est quod moneam.

² Concliam, quam dextra tenet, hac in re nihil valere patet.

³ De hac re fuse disputavit Carolus Robert Bild und Lied p. 26 sq.

δορζότα. fingendi rationem cum altera ita copularunt, ut et corpus eius oculis compunxerint et pelle pantheræ induerint, cuius rei insigne offert exemplum pulcherrimus ille crater Atticus, qui in collectione Iatta servatur (cfr supra p. 61). Atque, si rem satis recte dispexi, tres varias, de quibus iam egimus, Argi formas in unum contaminavit artifex vasculi illius Tarentini, utpote qui Argum bifrontem et omnibus membris oculatum pelle pantherina amictum effinxerit.

Proof

($I_{100} = \text{gen. case of } \frac{d^2}{dt^2} I$ or I_{100})